

Årsberetning 2008

VIKINGESKIBS
MUSEET

Indhold

Indledning	4
Oplysninger om institutionen	7
Marinarkæologi	9
Det marine beredskab	9
Forundersøgelser	9
Besigtigelser	11
Projekter undervejs	12
Metodeudvikling	12
Dokumentation, arkiv og bibliotek	13
Dokumentation, Det arkæologiske Værksted	13
Det Marine Arkiv	13
Fotoværksted og Billedarkiv	14
Bibliotek	14
Forskning	15
Rekonstruktion	15
Eksperimentalarkæologi	15
Arkæologiske forskningsprojekter	17
Publikationer	18
Manuskripter undervejs	19
Medarbejdernes publikationer	20
Konferencer	21
Foredrag	22
Universiteter	27

Bådsamling og værft	28
Bådsamling	28
Eksperimentalarkæologi	28
Nationalmuseets fartøjssamling	28
Salg af både og diverse ydelser	29
Formidlingsarrangementer	29
Sejlads	29
Uddannelse	29
Formidling	30
Udstillinger	30
Udstillinger og arrangementer uden for Vikingskibsmuseet	32
Digital formidling	32
Publikumsaktiviteter	33
Andet kulturformidlende arbejde	34
Skoletjenesten	36
Undervisning og kursusvirksomhed	38
Foredrag	39
Projekt Fuldblod på Havet: Havhingstens forsøgsrejse til Dublin	41
Forsøgsrejsen Dublin – Roskilde 2008	41
Hjemkomsten til Roskilde	42
Besætning	43
Forskningsplan	43
Formidling	44
Publikumsanalyse og ”Havhingste-effekt ”Passion Points 2008”	46
Publikationer	46
Dokumentarfilm	47
Presse	47
Dansk-irsk samarbejde	47
Økonomi	48
Andre aktiviteter	49

Bygninger	51
Lager	51
Vikingskibshallen	51
Restaurering, modernisering og udbygning af Vikingskibshallen	51
Museumshavnen	51
Snekken	51
Museumsøen	51
Administration og personale	52
Bestyrelse	52
Chefgruppe	52
Samarbejdsudvalg	53
Sikkerhedsudvalg	53
Personale	53
Økonomi	54
Resultatopgørelse	54
Tilskud	55
Besøgende	56
Sejlads	58
Butik	60
Personale	61
Miljøforhold	61
Tilbagebetaling til samfundet	62
Samlet konklusion om museets betydning for samfundet	65
Særlige økonomiske forhold	66
Fremtiden	66
Vikingskibsmuseets Bådelaug	67
Vikingskibsmuseets Venner	68

Indledning

2008 har været et godt og vigtigt år for Vikingeskibsmuseet. Årsberetningen afspejler et højt aktivitetsniveau i alle afdelinger, hvor de daglige opgaver, aktiviteter og udviklingsprojekter er blevet gennemført parallelt med årets to store opgaver: Projekt Fuldblod på Havet samt udviklingen af en ny organisatorisk ramme for museet.

Projekt Fuldblod på Havet

Lørdag den 9. august blev Havhingsten modtaget i Roskilde af godt 15.000 mennesker. Skib og besætning havde i løbet af seks uger tilbagelagt 1.263 sømil fra Dublin, syd om England til Roskilde. Hjemkomsten markerede afslutningen på en enestående forsøgsrejse, der har givet os væsentlig ny viden om vikingeskibenes sejlegenskaber og sødygtighed. Den er samtidig blevet formidlet til verden via projektets hjemmeside www.havhingsten.dk, via udstillinger og særlige arrangementer. Publikums- og medieinteressen har været overvældende, og projektet har sat Vikingeskibsmuseet, Roskilde og Danmark på verdenskortet.

Projekt Fuldblod på Havet er det største projekt, museet hidtil har gennemført. Det har involveret samtlige afdelinger på museet, og det har engageret et stort antal frivillige besætningsmedlemmer og deres familier. Det har desuden styrket båndene mellem museet, Roskilde by og Dublin, og det har bl.a. ført til indgåelse af en særlig venskabsaftale mellem Roskilde og Dublin.

Økonomisk har projektet været en stor mundfuld, der har kunnet gennemføres takket være en stor frivillig indsats samt økonomisk støtte fra fonde, sponsorer samt forsknings- og kulturpuljer. Det er dejligt at kunne konstatere, at skib og besætning er kommet sikkert i havn. Succesen er hjemme!

Museumsjuryens specialpris

Vikingeskibsmuseet fik ved en højtidelighed på Thorvaldsens Museum i København den 21. maj overrakt Museumsjuryens Specialpris, indstiftet af Bikubenfonden. Prisen blev givet for museets banebrydende forsknings- og formidlingsindsats inden for den eksperimentelle skibsarkæologi. Begrundelsen for tildeling af prisen var bl.a., at museet gennem årene har *formået at skabe og udvikle den eksperimentelle skibsarkæologi som et originalt forsknings- og formidlingsfelt. Med Havhingstens rejse til Irland har museet på spektakulær måde markeret potentialet i forskningsbaseret formidling... Museet har tilvejebragt bemærkelsesværdige resultater og opnået international anerkendelse. Det fremstår i dag som en enestående aktiv og nytænkende, kvalitetsskabende kulturinstitution.*

Prisen på 100.000 kroner er blevet anvendt til finansiering af ekstern bistand til den visions- og strategiproces, der er igangsat efter Havhingstens hjemkomst.

Ny vision for Vikingeskibsmuseet efter Havhingsten

Havhingstens hjemkomst markerer afslutningen på Projekt Fuldblod på Havet, der har været en helt central aktivitet på museet igennem mere end 10 år. Resultaterne af det store projekt skal nu publiceres sammen med resultaterne af de sidste 25 års eksperimentalarkæologiske arbejde.

Dermed nærmer museets sig afslutningen på en periode, hvor arbejdet med de fem Skuldelevskibe har båret udviklingen af museet.

I erkendelse af dette igangsatte museets bestyrelse i foråret en visionsproces for Vikingskibsmuseet efter Havhingsten. Bestyrelsen har udpeget forskning samt restaurering og modernisering af Vikingskibshallen som de to væsentligste indsatsområder. Gennem en forøget forskningsindsats skal museet udvikle det faglige grundlag for museets fremtidige udvikling. Og gennem restaurerings- og moderniseringsprojektet skal den fredede Vikingskibshal sikres gennem en restaurering af selve bygningen; samtidig skal hallen leve op til nutidens krav til tilgængelighed, bevaringsforhold, energiforbrug osv. Første skridt i processen har været at etablere en ny organisatorisk ramme. Gennem sensommeren og efteråret er der således blevet gennemført en gennemgribende omorganisering af museet. Den nye organisation træder i kraft pr. 1. marts 2009, og indebærer bl.a. at museets seks gamle afdelinger er blevet nedlagt, og erstattet af fire større afdelinger samt et ledelsessekretariat. Den nye organisation omfatter to vidensproducerende afdelinger – en akademisk og en håndværksmæssig – en formidlingsafdeling samt en serviceafdeling. Ledelsesstaben skal bl.a. varetage kommunikation og projektstyring. Arbejdet med den nye vision vil fortsætte i det nye år.

Marinarkæologi

Vikingskibsmuseet varetager på vegne af Nationalmuseet det nationale marine beredskab på Sjælland, Øerne, Bornholm og det tidligere Vejle Amt. Beredskabet har haft travlt gennem hele året; omfanget af anlægssager på havet i form af havneudvidelser, vindmølleparker, kabelnedlægninger og rørforinger har aldrig været større.

Roskildeskibene

Efter 11 år kunne dokumentationen af Roskildeskibene afsluttes ved udgangen af året. De 9 skibsvrag fra vikingetid og middelalder, der blev fundet og optaget i forbindelse med anlæggelsen af museumshavnen i 1997, er blevet dokumenteret i 1:1 i arkæologisk værksted. Dokumentationen er udført i et tæt samarbejde med Nationalmuseet, som har finansieret arbejdet i de første ti år, mens Vikingskibsmuseet har finansieret det sidste års arbejde inden for eget budget. De originale skibsdele er nu under forberedelse til konservering på Nationalmuseets konserveringsværksted i Brede.

Færdiggørelse af museumshavnen

I løbet af sensommeren og efteråret blev museumshavnen færdiggjort med etablering af friholderværk og sikkerhedsstiger. På grund af besparelser på anlægsbudgettet blev friholderværket ikke realiseret da museumshavnen blev bygget i 1997, og det har lige siden skabt dårlige adgangsforhold til de fartøjer, der ligger fortøjet ved den lange ydermole. Som forberedelse til Havhingstens hjemkomst og fremtidige placering i havnen, og som led i visionen om at gøre museumshavnen attraktiv hele året, blev arbejderne derfor gennemført for museets egne midler.

Besøgende

I alt 134.594 gæster har besøgt museet i 2008; heraf 86.709 voksne og 47.883 børn og unge under 18 år. 72,3 % af museets gæster kom fra udlandet. I forhold til året før er det samlede besøgstal faldet med 3.001, svarende til 2,2 %.

Særlige besøg

Vikingskibsmuseet havde 20. februar besøg af en delegation af tyrkiske museumsfolk. I forbindelse med Havhingstens hjemkomst til Roskilde 9. august havde museet bl.a. besøg af den irske kulturminister Dr. Martin Mansergh, ambassadør Henrik Iversen og ambassadør Joe Hayes.

Den 22. august deltog den canadiske ambassadør i Danmark Peter Lundy og den danske ambassadør i Canada Poul E. D. Kristensen i en reception som startskudet på byggeriet af en Gokstad-færing til Dansk Canadisk National Museum i Dickson, Edmonton.

Kulturpolitisk delegation fra Tartu, Estland besøgte Vikingskibsmuseet 25. september i forbindelse med grundlæggelsen af et maritimt museum omkring Estlands traditionelle skibe til flodtransport.

Personale

I alt 168 personer (svarende til 58 årsværk) har i kortere eller længere perioder været ansat ved museet. Beskæftigelsen er således øget med tre årsværk i forhold til året før. 4 personer har herudover været tilknyttet i beskæftigelsesprojekter i kortere og længere perioder. Projekt fuldblod på havet: Havhingsten fra Glendalough - forsøgsrejse til Dublin/retur.

Oplysninger om institutionen

Institutionen	Den selvejende institution Vikingskibsmuseet i Roskilde Vindeboder 12 4000 Roskilde Telefon: 46 30 02 00 Telefax: 46 30 02 01 Hjemmeside: www.vikingskibsmuseet.dk E-mail: museum@vikingskibsmuseet.dk CVR-nr.: 27 85 35 28 Stiftet: 6. juni 1963 Hjemsted: Roskilde Regnskabsår: 1. januar - 31. december
Bestyrelse	Borgmester Poul Lindor Nielsen, formand Leo Bjørnskov, næstformand Kulturudvalgsformand Evan Lynnerup Direktør Gurli Martinussen Direktør Lars Fredsted
Daglig ledelse	Direktør Tinna Damgård-Sørensen Økonomichef Claus Christiansen Udstillingschef Anne-Christine Larsen, fratrådt 31.12. 2008 Chef for bådewærft Søren Nielsen Aktivitetschef Poul Nygaard, fratrådt 31.7. 2008 Teknisk chef Morten Nielsen, fratrådt 1.11. 2008
Revision	RIR REVISION Statsautoriserede revisorer I/S Himmelev Bygade 70 4000 Roskilde
Bankforbindelse	Roskilde Bank Nordea Bank A/S

Status	<p>Vikingskibsmuseet er Danmarks museum for studiet af nordisk skibs- og bådbygningskultur, specielt i forhistorisk tid og middelalder (10.000 f.v.t.-1.500 e.v.t.).</p> <p>Som statsanerkendt specialmuseum skal Vikingskibsmuseet leve op til internationale konventioner for museer og til kravene i den danske museumslov.</p>
Formål	<p>Vikingskibsmuseet skal virke inden for sit felt gennem indsamling, registrering, forskning, bevaring, udstilling og anden formidling af relevant arkæologisk, historisk, etnologisk og andet materiale. Museets samlinger skal være tilgængelige for offentligheden og til rådighed for forskningen. Vikingskibsmuseet skal især formidle resultaterne af forskning baseret på museets samlinger og undersøgelser.</p>
Samlinger	<p>Den arkæologiske samling udgøres af 5 vikingskibe, der er uddeponeret af Nationalmuseet. Vikingskibsmuseets egne samlinger omfatter etnografiske både og redskaber, traditionelle nordiske både samt rekonstruktioner af arkæologiske skibsfund, bl.a. de 5 vikingskibe.</p>
Organisation	<p>Museet har i 2008 arbejdet på grundlag af den organisation, der blev indført pr. 1.1.2006. Dog er der i årets løb sket en række ændringer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pr. 1.1. 2008 fratrådte Morten Gøthche som konstitueret chef for marinarkæologisk afdeling, og genoptog sin tidligere stilling som museumsinspektør, dog under båddeværftet. Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen overtog ansvaret for marinarkæologisk afdeling. Marinarkæolog Jørgen Dencker blev udpeget som mellemlider for den marinarkæologiske driftsehed. • Pr. 31.7. 2008 fratrådte Poul Nygaard stillingen som aktivitetschef, idet han havde fået andet arbejde. Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen overtog ansvaret for afdelingen året ud. • Umiddelbart efter Havhingstens hjemkomst i august indledtes en proces, der skal føre til en ny vision og strategi for Vikingskibsmuseet efter Havhingsten. Som led i processen er der gennem hele efteråret arbejdet med en omfattende omorganisering af museet. I den forbindelse er stillingen som udstillingschef og stillingen som teknisk chef blevet nedlagt. Ligeledes er stillingen som chefsekretær blevet nedlagt. • Den nye organisation omfatter fire afdelinger og en ledelsesstab. Organisationen træder i kraft pr. 1.3. 2009.

Marinarkæologi

Det marine beredskab

Vikingskibsmuseet har varetaget det nationale marine beredskab på vegne af Nationalmuseet på grundlag af den kontrakt, der blev indgået pr. 1.1. 2007. Vikingskibsmuseet har således i 2008 varetaget beredskabet på Sjælland, Øerne, Bornholm og det tidligere Vejle Amt. 2008 har været et af de travleste år for marinarkæologien på Vikingskibsmuseet. Omfanget af anlægssager på havet i form af havneudvidelser, vindmølleparker, kabler, rørledninger m.v. har aldrig været større. I løbet af året har 14 forskellige sager været i gang på et eller andet niveau i processen. Nogle sager blev påbegyndt i 2007 og afsluttet i 2008, andre er påbegyndt i 2008 og fortsætter i 2009, mens en tredje kategori er påbegyndt i 2008 – oftest med kort varsel - og afsluttet i året.

Forundersøgelser

I forbindelse med anlægsarbejde har Vikingskibsmuseet i 2008 gennemført følgende marinarkæologiske forundersøgelser:

Ved udvidelse af *lystbådehavnen på Endelave* udfor Horsens Fjord, blev der ved en forundersøgelse og overvågning af gravearbejdet fundet rester af en stenalderboplads, samt forskellige vragedele. Der blev fundet store mængder udvasket bopladsflint, men ingen bevarede kulturlag. Selve bopladsen ligger under et tidligere opfyldt område. Vragdelene er sandsynligvis fra briggen *Anna af Horsens*. Skibet har været omkring 29 meter langt, ca. 7,5 m bredt, stukket ca. 5 m og er sandsynligvis bygget 1820-1830. Den lokale historie vil vide, at skibet blev sænket med fortsæt omkring 1900 for at danne brohoved for en kommende havn. Historien er ved arkivstudier bekræftet og skibets oprindelsessted og år kan spores til Königsberg i det tidligere Østpreussen. De opgravede konstruktionsdele kan rekonstrueres og passer til de opgivne hovedmål. Der skrives en artikel om vraget til ”Maritim Kontakt”.

I forbindelse med Dong Energy’s udvidelse af kulterminalen ved *Stignæsværket* blev der lokaliseret en ca. 6.000 år gammel kystlinje, samt udvasket bopladsflint, men ingen intakte kulturlag.

Ved en mindre havvindmøllepark nord for *Sprogø Nord* blev der gennemført en marinarkæologisk forundersøgelse for Storebælt A/S (Sund & Bælt). Der fremkom ikke fund.

I 2008 afsluttedes den marinarkæologiske forundersøgelse ved *Rødsand 2, havvindmøllepark*, som blev påbegyndt i 2006. Foruden træstammer fra en 6.000-8.000 år gammel skov, blev der fundet to stokankre. På det ene var træstokken bevaret, mens træstokken var forsvundet på det andet. Ankrene dateres ca. 1750-1850 og de har formentlig været anvendt på nogle af de skibe, der i 1811 lå for anker i området. På grund af et pludseligt vindspring forliste flere skibe og andre blev nødt til at kappe ankrene.

Ankrene er beskyttet af museumsloven og da det ene anker er truet af anlægsarbejdet, skal det bjærges i 2009. Ved forundersøgelsen i 2006 blev der fundet yderligere et anker, der var forsynet med jernstok og ankerkæde, samt én ankerkæde uden anker.

I tracéet for ilandføringskablet fra havvindmølleparken *Rødsand 2* syd for Lolland, påbegyndtes en marinarkæologisk forundersøgelse omfattende dykkerbesigtigelse af magnetiske objekter og rekognoscering efter stenalderboplader. Der blev i ikke lokaliseret kulturhistoriske objekter, men forundersøgelsen fortsætter i 2009.

I et område ved *Københavns Nordhavn*, hvor der skal fyldes op og etableres ny kaj for krydstogtskibe, blev der gennemført en marinarkæologisk forundersøgelse. Der blev fundet flere større genstande på havbunden, men alt var af nyere dato.

I forbindelse med etableringen af *Femern forbindelsen* skal Vikingeskibsmuseet i samarbejde med tyske kollegaer fra Schleswig-Holstein gennemføre marinarkæologiske forundersøgelser med Vikingeskibsmuseet som koordinator. I efteråret 2008 er der lavet arkivgennemgang og udarbejdet projektbeskrivelse. I 2009 gennemgås de surveydata, som danner grundlag for dykkerforundersøgelser.

En ny fjordforbindelse er under planlægning ved *Frederikssund*. Vikingeskibsmuseet har i 2008 udarbejdet en rapport over kendte fortidsminder og relevante data om marine aspekter i de mulige områder, hvor forbindelsen kan ligge. Vikingeskibsmuseet har desuden peget på det område, hvor der, ud fra de kendte fund, synes at være mindst risiko for at anlægsarbejdet kolliderer med undersøiske fortidsminder. De marinarkæologiske forundersøgelser påbegyndes antageligt i 2009.

I efteråret 2008 har Vikingskibsmuseet gennemgået surveydata fra tracéet for en russisk/ tysk *Nord Stream* gasledning. Rørledningen passerer dansk farvand øst og syd om Bornholm (alternativt nord og vest). 20 vrage er blevet lokaliseret og for 17 af disse er der udarbejdet en kulturhistorisk vurdering. Desuden fandtes et rør og en køl. Fem af vrage, samt det fundne rør (og muligvis kølen), kan dateres til 1650-1800. Tre vrage kan dateres til 1770-1870. Seks vrage kan dateres til 1870-1945. Tre vrage er nyere fiskerbåde. Dykning på stedet bliver sandsynligvis ikke aktuelt, idet gasledningen søges ført udenom vrage, som i øvrigt ligger på relativt store vanddybder.

Besigtigelser

På grund af de mange forundersøgelser i forbindelse med anlægsarbejdet, blev en række af de i 2008 planlagte besigtigelser af vrage og stenalderboplads udsat til 2009. Nedenstående besigtigelser blev gennemført i 2008:

Dykkerbesigtigelse af vragdel på ca. 17 x 4 m ved *Melby, Nordsjælland*. Vragdelen er foreløbigt dendrokronologisk dateret til ca. 1765 og der er fra vraget indtil videre bjærget 9 hjulformede slibesten af sandsten samt enkelte stykker keramik. Det er planen at tømme vraget i 2009, dokumentere det og bevare det in situ med de metoder som Vikingskibsmuseet har udarbejdet i samarbejde med Nationalmuseets Bevaringsafdeling.

Besigtigelsen af en sunken stammebåd i *Farum Sø*, viste sig at være en recent kopi. Båden er formentlig lavet af lokale spejdere.

Dykkerbesigtigelse af en rektangulær, veldefineret struktur, der var observeret på luftfoto ved *Kobæk Strand* i Storebælt syd for Korsør, viste sig at være et stenrev. I nærheden af revet blev der fundet enkelte stykker bopladsflint.

Ved *Lynæs* er foretaget en dykkerbesigtigelse for at lokalisere skibstræ. Resultatet var negativt.

I forbindelse med et bopladskursus for sportsdykkere blev der foretaget besigtigelse af den 7.800 år gamle submarine stenalderboplads ved *Tudse Hage* i udmundingen af Skelskør Fjord. Dykning på dybere vand medførte fund af bearbejdet flint og knogler, der er betydeligt ældre end det hidtil kendte.

Projekter undervejs

Der er udarbejdet ansøgninger til Kulturarvsstyrelsens §28-midler til følgende undersøgelser:

- *Diskenvraket*. Dokumentation af sedimenttransport ved og nedbrydning af vraket. Foretages i samarbejde med Nationalmuseets Bevaringsafdeling.
- *Melbyvraket*. In situ sikrings forsøg. Foretages i samarbejde med Nationalmuseets Bevaringsafdeling.
- *Stignæs*. Lokalisering af submarine kystlinier ved hjælp af seismik.

Metodeudvikling

In situ bevaringsforsøg

Forsøg og udvikling af nye metoder til in situ sikring af vrage fortsatte i 2008. Forsøgene udføres i samarbejde med Nationalmuseets Bevaringsafdeling.

Dokumentation, arkiv og bibliotek

Dokumentation, Det arkæologiske Værksted

Vikingskibsmuseet har de sidste 11 år gennemført en dokumentation af 9 vikingetids- og middelalder vrage på vegne af Nationalmuseet. Skibene er udgravet i 1996-1997 i forbindelse med etableringen af Museumsøen. Dokumentationen af *Roskildeskibene* er udført i Arkæologisk værksted og kunne afsluttes ved udgangen af 2008. Det sidst dokumenterede skib er Roskilde 4-skibet, fra begyndelsen af 1100-tallet. Det har været et ca. 20 m langt og 6,6 m bredt fragtskib.

I de første år anvendte Arkæologisk værksted en analog registrering med dokumentation i målestok 1:1 på folie. De sidste seks år er der dokumenteret i 3D med FaroArm® og softwareprogrammet Rhinoceros®.

I begyndelsen af 2008 blev også dokumentationen af de i 2004 udgravede vrage dele fra Amager Strandvraget, afsluttet.

På grundlag af vikingetidsroret fra *Hevring Flak*, der er 3D-opmålt i 2007 på Arkæologisk værksted og som på Vikingskibsmuseets anbefaling er erklæret Danefæ, er der udarbejdet en rekonstruktion, som gør roret sammenligneligt med andre arkæologisk påviste sideror, eksempelvis *Vorsåroret*. Efterfølgende er der til Kulturhistorisk Museum Randers' årbog udarbejdet en artikel om roret. Årbogen vil blive trykt i begyndelsen af 2009.

Rhinokursus. Den 24.-25. september og 28.-29. oktober deltog Vibeke Bischoff, Tom Nicolajsen, Mikkel Haugstrup Thomsen, Ivan Conrad Hansen, Morten Ravn og Anette Hjelm Petersen fra Nationalmuseets Bevaringsafdeling i et NURBS baseret kursus i det tredimensionelle tegneprogram Rhinoceros®. Kurset blev afholdt af 3D Connection og var specialdesignet til Vikingskibsmuseets brug af tegneprogrammet, som en del af bestræbelserne på at optimere dokumentationen og rekonstruktion af arkæologiske skibsvrage.

Det Marine Arkiv

I 2008 fortsatte gennemgangen af Det Marine Arkiv for gamle sager, der ikke er fundamenteret fyldstgørende. Registrering af arkivets fotomateriale er gennemført og der planlægges en digitalisering af samtlige foto. Scanning og registrering af målestokstegninger og skitser er fuldført i året og stort set alt tegningsmateriale er digitaliseret og kan indlægges i FotoStation.

Fotoværksted og Billedarkiv

I Vikingskibsmuseets Fotoarkiv arbejdes fortsat på at overgå fra dias- og papirbilledarkiv til digitalt arkiv. I efteråret 2007 blev der afsat betydelige midler til sikring af det digitale billedarkiv, og der er indkøbt hard- og software til formålet. Den gamle billedsamling bliver gradvist scannet og lagret digitalt, hvorefter de originale billeder vil blive arkiveret under bedre bevaringsforhold. Vikingskibsmuseets videomateriale vil ligeledes blive sikret i en tidssvarende arkiveringsform. De digitale billeder bliver registreret og arkiveret i FotoStation og derefter gjort tilgængelige foreløbigt internt for museets grafiske, fototekniske og faglige personale. Der blev åbnet for denne adgang ultimo februar på <http://billedarkiv.vikingskibsmuseet.dk>

Bibliotek

Vikingskibsmuseet driver sit eget bibliotek samt et specialbibliotek for marinarkæologi, som ifølge kontrakt drives på vegne af Nationalmuseet. Alle bøger registreres i Nationalmuseets elektroniske database *NatKat*, som er en ekstern database på Det kongelige Bibliotek. Bøgerne er dermed søgbare via Internettet. Biblioteket har i 2008 udbygget sin bestand af aktuel litteratur om marinarkæologi og vikingetids- og middelalderstudier. Bibliotekets videomateriale på VHS og DVD er indsendt til registrering i *NatKat*.

Ved udgangen af 2008 omfattede biblioteket ifølge *NatKat* 6.999 monografier, hvoraf 4.183 er ejet af Nationalmuseet. Biblioteket omfatter desuden 416 periodikaserier, hvoraf de 337 tilhører Nationalmuseet. Herudover råder biblioteket over særtryk, film og søkort.

Forskning

Skibsarkæologien er fortsat kerneområdet i Vikingeskibsmuseets forskning. Det afspejler sig i museets eksperimentalarkæologiske aktiviteter og publikationsvirksomhed.

Rekonstruktion

Færøbåde. I forbindelse med arkitektstudiet var en af museets medarbejdere på Færøerne i 1976 for at opmåle og registrere færøske både. Der blev opmålt omkring 40 både, der var 50-100 år gamle og som omfatter alle de 7 gængse størrelser. Foruden opmålingerne blev der foretaget interviews med 15 færøske bådebyggere og taget ca. 2000 fotos og dias. Der foretages nu en gennemgang af materialet med henblik på en monografi om den "Færøske båd".

Projekt. Ny form på Osebergskibet. Vikingeskibsmuseet fortsatte i 2008 samarbejdet med foreningen SNOS (Stiftelsen Nyt Osebergskip) og Kulturhistorisk Museum i Oslo om en ny rekonstruktion af Osebergskibet. Skibsrekonstruktør Vibeke Bischoff arbejdede i starten af 2008 på tegninger til bygningen af en model af Osebergskibet. 21.-25. april var skibsrekonstruktørerne Vibeke Bischoff og Erik Andersen på NNTU i Trondheim, hvor de fulgte en serie tanktests af den rekonstruerede model. Testresultaterne var gode og det er planen, at byggeriet af en fuldskala rekonstruktion af skibet kan indledes i Tønsberg i sommeren 2009.

Rekonstruktion af Nydambåden. "Selskabet for Nydamforskningen" har igangsat bygningen af en rekonstruktion af Nydambåden. Vikingeskibsmuseet står for arbejdet med rekonstruktionen og leverer arbejdstegninger og fører tilsyn med byggeriet. Projektet er iværksat i 2007 og skibet forventes færdigbygget indenfor fem år. Vikingeskibsmuseet har i 2008 leveret tegninger af køl og stævne og udslagstabeller til fremstilling af skabelonerne.

Eksperimentalarkæologi

Havhingsten fra Glendalough. Arbejdet med museets største eksperimentalarkæologiske projekt hidtil - rekonstruktion af Skuldelev 2-skibet - nåede sit andet højdepunkt i 2008 med afslutningen af forsøgsrejsen fra Dublin til Roskilde i juli og august. Projektet har haft højeste prioritet i museets arbejdsplan og er beskrevet nedenfor i et selvstændigt kapitel.

Fremstilling af uldsejl. Tekstilhåndværker Anna Nørgaard afsluttede i 2008 vævningen af en sejldug på opstadvæv til et 25 m² stort uldsejl, der skal bruges på en af museets Oselver både. Arbejdet blev påbegyndt i sommeren 2006 og afsluttet i sommeren 2008. Der blev i alt vævet 45,83 m sejldug og lagt 36.774 islæt ind i stoffet fordelt på 8 baner af 5 m's længde og 0,63 m's bredde. I sensommeren 2008 blev de 8 vævede baner syet sammen i samarbejde med sejlmasker A. Hansen. Sejlet blev prøvet første gang 25. september i forbindelse med et råsejlsseminar på Vikingeskibsmuseet. Sejlet er endnu ikke sejlet til, men de første sejladser er gået over al forventning og en rapport om vævearbejdet er nu under udarbejdelse.

I efteråret påbegyndte Anna Nørgård vævningen af en ny ulddug, der skal benyttes på en rekonstruktion af den store båd fra Gokstadsfundet fra starten af 900-tallet. Båden bliver bygget på Vikingeskibsmuseets værft i 2010. Arbejdet med det nye sejl foregår ligeledes i udstillingen Vikingernes anløbsbro, hvor vævearbejdet har en meget høj attraktionsværdi.

Til uldsejlet skal benyttes 15 m² stof, der som sejldugen til Oselveren væves på en opretstående vægtvæv. Det nye sejl til Gokstadbåden væves i en tyndere kvalitet end sejlet til Oselveren. Det er herefter muligt, at foretage sammenlignelige analyser af vævearbejdet og af sejlegenskaberne i de to sejl.

Rekonstruktion af en vikingetids stammebåd fra Sebbesund. I forbindelse med en modernisering og udbygning af museet Lindholmhøje blev Vikingskibsmuseet bedt om at rekonstruere en stammebåd fra vikingetiden. Båden blev rekonstrueret af bådebygger Hanus Jensen og antikvarisk medarbejder Morten Johansen. Båden er bygget af bådebyggerne Peter Rasmussen, Erik Jochumsen og Morten Møller.

Rekonstruktion af den lille Gokstadbåd. Vikingskibsmuseets værft har i 2008 arbejdet på en rekonstruktion af en af bådene fra Gokstadsfundet, Oslofjorden i Norge. I begyndelsen af 900-tallet blev en stormand begravet i sit skib - Gokstadskibet. Med sig på rejsen fik han bl.a. tre småbåde og det er den mindste af disse, en 6,5 m lang og 1,4 m bred færing, der bygges på Vikingskibsmuseets bådeværft. Båden bygges til "Dansk Canadisk National Museum i Dickson, Edmonton", der formidler kultur og historie om danske emigranter i Canada. I august blev der holdt en lille reception for byggeriet på Vikingskibsmuseets værft. I receptionen deltog bl.a. den canadiske ambassadør i Danmark og den danske ambassadør i Canada. Gokstadbåden transporteres til Canada i april 2009.

Museumsjuryens specialpris. Vikingskibsmuseet fik den 21. maj 2008 overrakt Museumsjuryens Specialpris, der blev indstiftet af Bikubenfonden i 2006. Begrundelsen for prisen er: *Vikingskibsmuseet har gennem årene formået at skabe og udvikle den eksperimentelle skibsarkæologi som et originalt forsknings- og formidlingsfelt. Med Havhingsten fra Glendaloughs rejse til Irland, har museet på spektakulær måde markeret potentialet i forskningsbaseret formidling. Museet har tilvejebragt bemærkelsesværdige resultater og opnået international anerkendelse. Det fremstår i dag som en enestående aktiv og nytænkende, kvalitetsskabende kulturinstitution. For sin banebrydende forsknings- og formidlingsindsats inden for den eksperimentelle skibsarkæologi tildeles Vikingskibsmuseet Museumsjuryens Specialpris 2008.*

Museet har anvendt prisen på kr. 100.000 på ekstern bistand til den visions- og strategiproces, der blev igangsat efter Havhingstens hjemkomst.

Arkæologiske forskningsprojekter

RUCMUS-projekt Magtens landskab på Sjælland. I april indgik Vikingskibsmuseet et formelt samarbejde med Roskilde Museum, Museerne.dk Vordingborg og Roskilde Universitetscenter under betegnelsen RUCMUS. Gruppen har siden arbejdet på etableringen af et fælles forsknings- og formidlingsprojekt, ”Magtens landskab på Sjælland”. Vikingskibsmuseet vil bruge platformen til at gennemføre et delprojekt med navnet ”Skib, Havn og By – Roskilde og søfarten i middelalderen” i tæt samarbejde med Roskilde Museum og relevante forskere fra Roskilde Universitetscenter. På denne måde kan den videre bearbejdning af de på Arkæologisk værksted opmålte Roskildeskibe opstartes i en større, kulturhistorisk sammenhæng. Den 3. november gennemførtes en RUCMUS workshop på Roskilde Universitetscenter, hvor forskere fra alle fire institutioner deltog.

Nordlige Verden. I årene 2008-2011 satser Nationalmuseet på projektet ”Nordlige Verden”, der primært søges finansieret gennem eksterne midler. Vikingskibsmuseet bidrager i samarbejde med Nationalmuseets Bevaringsafdeling, med delprojektet ”Skib, nøst og maritime aktiviteter og bevaringsforhold i det Norrøne Grønland”. Her er fokus på de maritime aspekter af den norrøne bosættelse. Projektet skal omfatte gennemgang af eksisterende samlinger for at detektere maritimt anvendte trægenstande (bådtræ), rekognoscering efter og prøvegravninger i nauster og maritimt orienterede bygninger samt dykkerrekognoscering ved bispesædet *Igaliko* og andre store strandmarkedspladser. Vikingskibsmuseets del af projektet er budgetteret til ca. 2,5 mil. Det var ved årets udgang ikke lykkedes, at skaffe midler til projektet.

Wreck Protect. Vikingskibsmuseet har i samarbejde med bl.a. Swedish University of Agricultural Sciences (Uppsala, Sverige), Nationalmuseets Bevaringsafdeling, National Service for Archaeology, Cultural Landscape and Built Heritage (Holland), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser søgt EU's ”7th Framework Programme” om midler til et tværdisciplinært projekt *Strategies for the protection of shipwrecks in the Baltic Sea against forthcoming attack by wood degrading marine borers. A synthesis and information project based on the effects of climatic changes.* Projektgruppen ønsker i korte træk, at udvikle metoder og værktøjer til at vurdere nedbrydningsgraden af vrage og andre anlæg i Østersøen, som i stigende grad er truet af nye trædestruktive organismer (pæleorm), samt at udvikle in situ sikringsmetoder. Projektet skal afrapporteres i to vejledninger til brug for fortidsmindeforvaltninger og museer: ”Vejledning i forudsigelse af pæleorms angreb i marine miljøer” og ”Vejledning i in situ bevaring af vrage”. Vikingskibsmuseets primære opgave er afholdelse af Field School ved projektets afslutning. Projektet forventes at starte i 1. halvdel af 2009.

Jernnagleprojekt. Vikingskibsmuseet har søgt Kulturarvsstyrelsens rådighedssum om midler til gennemgang og analyse af ca. 1000 jernklinknagler, jernnagler og klinkskiver fra borganlægget *Borren* ved Højby i Odsherred. Museet venter svar i starten af 2009. De mange jernnagler er fundet med metaldetektor på lokaliteten.

Viking Unst Project, der er et internationalt, tværvideenskabeligt forskningsprojekt koncentreret om arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser af norrøne bosættelser på øen Unst, Shetland, fortsatte i 2008. Se årsberetning 2006 under internationalt samarbejde.

Projektet har gennem arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser til hensigt at beskrive karakteren af vikingernes ekspansion i det nordatlantiske område bl.a. den norrøne bebyggelse og bosættelsesstruktur, de økonomiske og ressourcemæssige vilkår, de maritime forhold, de tidlige kirker, stednavnene, kommunikationen i Nordatlanten samt kulturmødet med pikterne m.m.

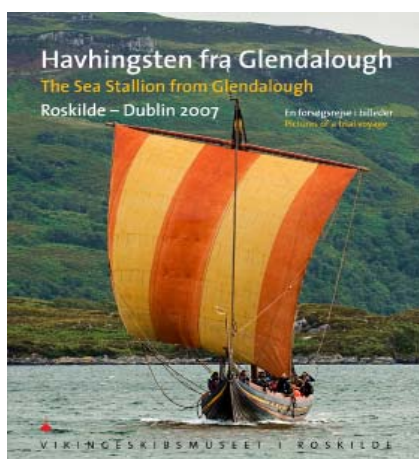
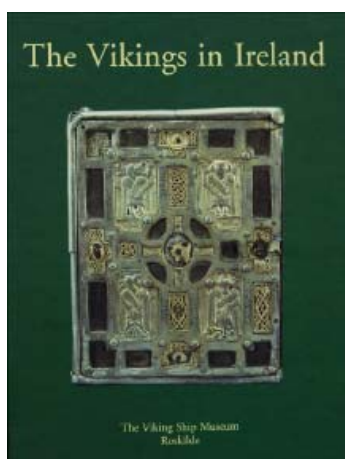
Vikingskibsmuseets arbejde har i perioden 2006-2008 været koncentreret om undersøgelser af en norrøn bebyggelse ved lokaliteten Belmont på øen Unst, Shetland. Udgravningerne har afsløret et norrønt gårdskompleks i flere faser og med en større kompleksitet end hidtil antaget. Undersøgelserne blev ledet af Vikingskibsmuseets udstillingschef Anne-Christine Larsen i samarbejde med SAT, University of Aberdeen, Bradford University, Sterling University og Københavns Universitet. Vikingskibsmuseet har som planlagt afsluttet undersøgelserne i 2008. Beretningen er afleveret til samarbejdspartnerne.

Publikationer

The Vikings in Ireland - elektronisk bog. Med hjælp af volontøren Emily Button fra Williams College, Massachusetts lykkedes det i juli, under Havhingstens hjemrejse, at udgive temabogen "The Vikings in Ireland". Roskilde 2001, som museets første elektroniske bog. Vikingerne og Irland var tæt forbundet fra 700-tallet til 1100-tallet, og de 14 artikler i bogen udforsker deres kontakter.

Udgivelsen af elektroniske bøger skal fremover gøre Vikingskibsmuseets udgivelser mere tilgængelige for undervisere og studerende i ind- og udlandet. Bogen kan købes på www.ebog.dk.

Samtidig med Havhingsten afrejse fra Dublin udgav Udstillingsafdelingen den tosprogede fotobog *Havhingsten fra Glendalough. Roskilde-Dublin 2007. En forsøgsrejse i billeder*. (se Projekt Fuldblod på Havet: Havhingstens forsøgsrejse fra Dublin til Roskilde - Publikationer).

Manuskripter undervejs

Serien *Ships and Boats of the North*

Der arbejdes fortsat med redigeringen og udarbejdelsen af bidrag til *Skuldelev bind 4.2 og 4.3*, der skal omhandle rekonstruktion af de fem Skuldelevskibe og den samlede erfaring med det eksperimentalarkæologiske arbejde. I 2008 er der arbejdet med tegningsmateriale: der er udarbejdet arbejdstegninger til Skuldelev 1, 2 og 6 og påbegyndt konstruktionstegninger af Skuldelev 2 i plan, snit og tværsnit. Arbejdstegningerne og konstruktionstegningerne af Skuldelev 3 og 5 er endnu ikke påbegyndt, ligesom der mangler rigningstegningerne for alle fem skibe. Arbejdet vil fortsætte i de kommende år.

Der er i 2008 lavet torsotegninger af Karschau-skibet til anvendelse i publiceringen af *Large Cargo Ships in Danish Waters 1000-1250*. Bogen forventes udgivet i 2009.

Professor, ph.d. Jan Bill fra Kulturhistorisk Museum i Oslo har afleveret katalogdelen til *From Nordic to North European*. Afleveringen af selve manuskriptet er blevet forsinket i forhold til den oprindelige udgivelsesplan, og det var ved årets udgang endnu uvist, hvornår bogen kan udkomme.

Forskningsassistent, ph.d. Jens Auer fra Syddansk Universitet i Esbjerg har indleveret sit ph.d.-manuskript *Fregat and Snau. Small cruisers in the Danish Navy 1650-1750* til Vikingeskibsmuseets forlag. Vikingeskibsmuseet har givet tilsagn om, at udgive bogen under forudsætning af, at der tilvejebringes ekstern finansiering. Syddansk Universitet, Esbjerg søger midler til udgivelsen.

Serien *Maritime Culture of the North*

Det første bind i serien *Ohthere's Voyages* fra 2007 er blevet udsolgt i løbet af 2008 og vil blive genoptrykt først i 2009. Bogens popularitet er formentlig begrundet i dens forholdsvis brede kulturhistoriske indhold og overskuelige størrelse samt den verdensomspændende distribution via Oxbow Books.

Det andet bind i serien, *Wulfstan's Voyage. The Baltic Sea region in the early Viking Age as seen from shipboard* er færdigredigeret og trykklar. Udgivelsen forventes i foråret 2009. Der er modtaget tilsagn om publikationsstøtte til bogen fra Forsknings- og innovationsstyrelsen, Forskningsrådet.

Dr. phil.h.c. Ole Crumlin-Pedersen har indleveret manuskriptet *Archaeology and the Sea in Scandinavia and Britain. A personal account* til Vikingeskibsmuseets forlag. Vikingeskibsmuseet planlægger at udgive bogen som 3. bind i serien.

Medarbejdernes publikationer

Museets medarbejdere publicerede i årets løb følgende artikler og monografier:

Auer, Jens, Mikkel H. Thomsen & Thijs Maarleveld 2008: Knudedyb ahoy! *Maritime Archaeology Newsletter from Denmark* 23, 10-14.

Bendix Horn, Ane & Marie Louise Krogh-Nielsen 2008: *Så til søs - Havhingsten fra Glendalough*. Roskilde.

Bruin, Renger de & Anne-Christine Larsen 2008: Bloodshed and Trade – towards a new view of the Vikings. In Jungblut, Marie-Paule & Rosmarie Beier-de Haan (eds), *Museums and Universal Heritage. History in the Area of Conflict between Interpretation and Manipulation*, 118-135. Luxembourg.

Busch, Mette: Vikingskibe i Roskilde, *Danmarks Museum For Lystsejlad. Årsskrift* 2008, 16-17.

Christensen, Lars Bjarke, Sofie E. Jensen, Anne Louise Lund Johansen, Pernille R. Johansen & Sara Lerager 2008: House 1 - experimental fire and archaeological excavation. In Rasmussen, Marianne (ed.), *Iron Age houses in flames. Testing house reconstructions at Lejre*, 42-133. Lejre.

Crumlin-Pedersen, Ole 2008: Langschiffe und Frachtsegler - Entwicklung und Niedergang des wikingischen Schiffbaus. In Kaufmann, Sabine et al. (eds), *Die Wikinger*, 95-103. Speyer.

Dalsgaard, Tore, Mikkel Thelle, Ulla Rønberg, Rune Clausen, Benjamin Asmussen, Martin Brandt Djupdræt, Anne T. S. Nielsen & Charlotte S. H. Jensen 2008: Museumsfjæset. *Danske Museer* 21 (5), 28-29.

Damgård-Sørensen, Tinna: Månedlig klumme i Roskilde Avis fra august 2008.

Gregory, David, Rasmus Ringgard & Jørgen Dencker 2008: From a grain of sand, a mountain appears. *Maritime Archaeology Newsletter from Denmark* 23, 15-23.

Helmersen, Kristian 2008: *Skibsbygning i vikingetiden*. Odense.

Jensen, Sofie E. 2008: Arkæologisk versus Etnologisk - Med kulturlandskabet som case. *Nordnytt. Nordisk tidsskrift for etnologi og folkloristik* 103 (Tværfaglig(hed i) akademisk praksis), 21-29.

Larsen, Anne-Christine, Mette Kryger, Werner Karrasch, Rikke Johansen, Lis Dahl Christensen (eds) 2008: *Havhingsten fra Glendalough/The Sea Stallion fra Glendalough Roskilde-Dublin 2007. En forsøgsrejse i billeder/Pictures of a trial voyage*. Med fotos af/With photos by Werner Karrasch. Roskilde.

Laursen, Søren 2008: Havhingstens Rejse til Dublin 2007. *Radiotelegraf* 1 (Februar), 8-9.

Poulsen-Hansen, Kamma Marie 2008: Havhingsten fra Glendalough - forsøg, formidling, videnskab? In Lyngstrøm, Henriette et al. (eds), *Roser fra Betonslummen*, 73-77. København.

Ravn, Morten 2008: At æde sin fjende er ikke at tage næring til sig. In Lyngstrøm, Henriette et al. (eds), *Roser fra Betonslummen*, 55-59. København.

Rieck, Flemming 2008: Af enestående national betydning - sikring af fremtidige forskningsmuligheder i Nydam Mose. In Jessen, Vincent et al. (eds), *Nydamselskabet 25 år 1983-2008*, 11-13. Sønderborg.

Sørensen, Anne C. 2008: Gravpladsen ved Bakkegård i Ølsemagle. *Årbog for Køge Museum* 2008, 7-52.

Sørensen, Anne C. 2008: Öresund – barriär eller bro? Kulturella kontakter och samhällsutveckling i Skåne och på Själland under järnåldern. In Carlie, Anne (ed.), *Centralpladser på Østsjælland ca. 550-1100 e. Kr. Centrum for Danmarkstudier* 18, 257-277. Lund.

Sørensen, Anne C. & Peter Pentz 2008: *Ladby. En vikingeskibsgrav fra 900-tallet*. København & Kerteminde.

Sørensen, Anne C. & Peter Pentz 2008: *Ladby. Ein Schiffsgrab aus der Wikingerzeit*. København & Kerteminde.

Sørensen, Anne C. & Peter Pentz 2008: *Ladby. A ship burial from the Viking Age*. København & Kerteminde.

Konferencer

24. januar deltog chef får bådeværftet Søren Nielsen i Konference om dansk kystkultur afholdt med henblik på at oprette en kystkulturforening. Konferencen var arrangeret af Europas Maritime Udviklings Center EUMC, Sammenslutningen af mindre erhvervsfartøjer, Træskibssammenslutningen TS og Skibsbevaringsfonden.

5. marts deltog bådebygger Tom Nicolajsen, Morten Møller og chef får bådeværftet Søren Nielsen i et seminar omkring *Maritime competencecentre i Danmark*. Seminaret var arrangeret af Skibsbevaringsfonden og der deltog repræsentanter fra private skibs- og bådebyggerier, maritime museer og træskibsejere. Målet var at afklare om det er nødvendigt af oprette kompetencecentre for at bevare håndværket omkring bygning og reparation af træskibe og både. Der blev ikke opnået enighed i forsamlingen om en fremgangsmåde.

26. marts deltog museumsinspektørerne Anton Englert og Mikkel H. Thomsen i et seminar om arkæologi og naturvidenskab (Museum-Universitet-Samarbejde) på Roskilde Museum.

25.-27. marts deltog museumsinspektør Merete Ettrup i Organisationen Danske Museers formidlingsseminar i Nyborg.

Museumsinspektør Mikkel H. Thomsen og antikvarisk medarbejder Morten Johansen deltog d. 31. marts i *Arkeologisk GIS forum*.

Skibsrekonstruktør Vibeke Bischoff og museumsinspektør Anton Englert deltog 3.- 4. april i konferencen *Current Knowledge of Ancient Navigation and Sailing Techniques* på Norsk Sjøfartsmuseum, Bygdøyenes, Oslo.

Museumsinspektør Mikkel Thomsen arrangerede den 28. april et seminar *From timber recording to ship reconstruction* for marinarkæologer fra Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet i Esbjerg og Vikingeskibsmuseets eksperter indenfor rekonstruktion.

29. april deltog leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker og antikvarisk medarbejder Morten Johansen i symposiet *Nye Grave på Sjælland og Øerne i romersk jernalder*, der blev afholdt på Kroppedal Museum.

Leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker og antikvarisk medarbejder Morten Johansen deltog 19. juni i *Vestbaltisk orienteringsmøde*.

30. juni-5. juli deltog leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker i *WAC 6 (World Archaeology Congress)*.

Leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker deltog 18. september i UNESCOs konference *The UNESCO 2001 Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage*, der blev afholdt i København.

26.-28. september deltog flere af museets medarbejdere i forbundet KYSTENs råsejlsseminar. Vikingeskibsmuseet var i 2008 vært for seminaret under titlen *Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde* og flere af museets medarbejdere holdt foredrag om rekonstruktionsarbejdet. (se Forskning - Foredrag og Formidling - Undervisning og kursusvirksomhed).

12.-14. november deltog flere af museets medarbejdere i Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings årsmøde på Fuglsø.

Foredrag

Museets medarbejdere har gennem året holdt følgende foredrag i forskningsmæssige fora:

Skibsrekonstruktør Vibeke Bischoff
Havhingsten from Glendalough – hypothesis reconstructing a Viking longship, ”Current Knowledge of Ancient Navigation and Sailing Techniques”, konference på Norsk Sjøfartsmuseum, Oslo, 3. april.

Reconstructing the hull shape of the Ladby ship, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursur for Universitetet i Haifa, Vikingskibsmuseet, 22. maj.
Reconstructing the hull shape of the Oseberg ship, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursur for Universitetet i Haifa, Vikingskibsmuseet, 22. maj.
Reconstructing the single square sail, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursur for Universitetet i Haifa, Vikingskibsmuseet, 22. maj.
Reconstructing the hull shape of the Oseberg ship, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, Southampton Kursur, Vikingskibsmuseet, 11. juni.
Reconstructing the single square sail, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, Southampton Kursur, Vikingskibsmuseet, 11. juni.
Reconstructing the hull shape of the Ladby ship, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, Southampton Kursur, Vikingskibsmuseet, 12. juni.
Fra vrag til virkelighed – Osebergskibet og Ladbykibet, for Ingeniørforeningen i Danmark, Vikingskibsmuseet, 3. december.

Dr.phil.h.c. Ole Crumlin-Pedersen

Archaeology and the Sea in Scandinavia and Britain, ”The Rhind Lectures 2008”, Society of Antiquaries of Scotland, Edinburgh, 25.-27. april.
History of the Nordic longship, National Museum of Ireland, Dublin 15. maj.
The Danish scene, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursur for Universitetet i Haifa, Vikingskibsmuseet, 19. maj.
The expanded boat and the clinker tradition, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursur for Universitetet i Haifa, Vikingskibsmuseet, 19. maj.
The Skuldelev ships, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursur for Universitetet i Haifa, Vikingskibsmuseet, 19. maj.
The Danish scene, “Maritime and Experimental Archaeology - the Danish Experience”, Southampton Kursur, Vikingskibsmuseet, 9. juni.
The expanded boat and the clinker tradition, “Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, Southampton Kursur, Vikingskibsmuseet, 9. juni.
The Skuldelev ships, “Maritime and Experimental Archaeology - the Danish Experience”, Southampton Kursur, Vikingskibsmuseet, 9. juni.
Introduction to the Viking Ship Museum, “Methods of Maritime and Experimental Archaeology”, Harvard Summer School, Vikingskibsmuseet, 24. juli.
The Skuldelev Ships, “Methods of Maritime and Experimental Archaeology”, Harvard Summer School, Vikingskibsmuseet, 24. juli.
Viking warriors in the Byzantine Empire, “Væringernetværkets symposium”, Odense, 11. november.

Systemadministrator Tore Dalsgaard

Arkivering og registrering af digitale data, Besøgsprogram for Dokumentasjonsseksjonen ved Kulturhistorisk Museum, Universitet i Oslo, Vikingskibsmuseet, 23. maj.

Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen

The Sea Stallion project, National Museum of Ireland, Dublin 20. maj.

Leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker

Stone Age under water, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", kursus for Universitetet i Haifa, Vikingeskibsmuseet, 19. maj.

Stone Age under water, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 9. juni.

Femern Forbindelsen. Marinarkæologiske undersøgelser i forbindelse med den faste forbindelse over Femern Bælt, Vestbaltisk orienteringsmøde, 19. juni.

Using Geophysics methods in localising submerged Stone Age Settlements, "WAC 6 (World Archaeology Congress)", Dublin, 1. juli.

Den rige kulturarv på havbunden i Danmark, på konferencen "The UNESCO 2001 Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage", København, 18. september.

Submarin boplads ved Bandholm, DKM årsmøde, Fuglsø, 13. november.

Museumsinspektør Anton Englert

Travel Speed across the Kattegat and Skagerrak in the Viking Age – results of trial, "Current Knowledge of Ancient Navigation and Sailing Techniques", konference på Norsk Sjøfartsmuseum, Oslo, 3. april.

Rejsehastighed over Kattegat og Skagerrak i vikingetiden. Forsøgsresultater, "18. Danske Maritimhistoriske Konference", Søværnets Våbenskole, Sjællands Odde, 27. april.

Large cargo ships 1000-1250, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", kursus for Universitetet i Haifa, Vikingeskibsmuseet, 20. maj.

Travel speed in the Viking Age. Results of trial voyages, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", kursus for Universitetet i Haifa, Vikingeskibsmuseet, 22. maj.

Large cargo ships 1000-1250, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 10. juni.

Travel speed in the Viking Age. Results of trial voyages, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 12. juni.

Evaluation of trial cruise results, Final discussion of the week's course, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 12. juni.

De tidligste skriftlige kilder om søfart i Norden, "Skibe og søfart i Sydsandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen", Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingeskibsmuseet, 8. oktober.

Skibstypernes udvikling i vikingetiden, "Skibe og søfart i Sydsandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen", Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingeskibsmuseet, 8. oktober.

Professionel handel forud for hansetiden – de store nordiske lastskibe 1000-1200, "Skibe og søfart i Sydsandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen", Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingeskibsmuseet, 8. oktober.

Bådebygger Thomas Finderup

Identifying the tools used for the Skuldelev Ships, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 10. juni.

Museumsinspektør Morten Gøthche

Introduktion i museets kulturhistoriske målsætning med vægt på den eksperimentelle arkæologi, Besøgsprogram for Dokumentasjonsseksjonen ved Kulturhistorisk Museum, Universitet i Oslo, Vikingeskibsmuseet, 23. maj.

Fra Nydam til Gokstad – den tidlige klinkbygningstradition, ”Skibe og søfart i Sydsandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen”, Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingeskibsmuseet, 8. oktober.

Dokumentationsmedarbejder Ivan C. Hansen

Documentation of ship timbers, ”Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursus for Universitetet i Haifa, Vikingeskibsmuseet, 20. maj.

3D-dokumentation af skibsfund, Besøgsprogram for Dokumentasjonsseksjonen ved Kulturhistorisk Museum, Universitet i Oslo, Vikingeskibsmuseet, 23. maj.

3D-documentation of ship timbers (sammen med Morten Ravn), ”Methods of Maritime and Experimental Archaeology”, Harvard Summer School, Vikingeskibsmuseet, 24. juli.

Bådebygger Hanus Jensen

Shipbuilding tools: Practical demonstration, ”Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, kursus for Universitetet i Haifa, Vikingeskibsmuseet, 20. maj.

Shipbuilding tools: Practical demonstration (sammen med bådebygger Ture M. Møller), ”Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience”, Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 11. juni.

From cardboard model to full-scale ship reconstruction, ”Methods of Maritime and Experimental Archaeology”, Harvard Summer School, Vikingeskibsmuseet, 24. juli.

Shipbuilding tools, ”Methods of Maritime and Experimental Archaeology”, Harvard Summer School, Vikingeskibsmuseet, 24. juli.

Rekonstruktion af den mindste af Gokstadbådene, ”Skibe og søfart i Sydsandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen”, Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingeskibsmuseet, 8. oktober.

Antikvarisk medarbejder Morten Johansen

Ældre romertidsgrave ved Hillerød, ”Symposium, Nye Grave på Sjælland og Øerne i romersk jernalder”, Kroppedal Museum, 29. april.

Bandholm og Barneholm, ”Vestbaltisk orienteringsmøde”, 19. juni.

Stammebåde – et typologisk studie, ”Skibe og søfart i Sydsandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen”, Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingeskibsmuseet, 8. oktober.

Med kurs mod stenalderen; submarin boplads ved Bandholm, Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings årsmøde, Fuglsø, 13. november.

Antikvarisk medarbejder Rikke Tørnsø Johansen

Danmark i Vikingetiden, Turistføreruddannelsen på RUC, 9. september.

Vikingernes skibe, Turistføreruddannelsen på RUC, 11. september.

Chef for Udstillinger og Samlinger Anne-Christine Larsen

Excavations at Belmont and the Norse settlement of Unst, "Nordic Spirit Symposium, The Viking - Myths, Digs and Saga Kings: A New Look at the Viking Age", California Lutheran University, Thousands Oaks, 8.-9. februar.

The Vikings in Ireland, "Nordic Spirit Symposium, The Viking – Myths, Digs and Saga Kings: A New Look at the Viking Age", California Lutheran University, Thousands Oaks, 8.-9. februar.

The Irish long ship – Skuldelev 2, "Nordic Spirit Symposium, The Viking – Myths, Digs and Saga Kings: A New Look at the Viking Age", California Lutheran University, Thousands Oaks, 8.-9. februar.

Thoroughbred of the Sea, the Sea Stallion Project. Dissemination plan: Using research in presentations, National Museum of Ireland, Dublin, 21. februar.

The excavations at Belmont and the Viking settlement in the North Atlantic, Unst, Shetland, 15. juli

Bådebygger Ture M. Møller

Shipbuilding tools: Practical demonstration (sammen med Hanus Jensen), "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 11. juni.

Chef for bådeværftet, Søren Nielsen

Reconstructing Skuldelev 2 – Building the Sea Stallion, National Museum of Ireland, Dublin, 17. april 2008.

Eksperimentalarkæologi på Vikingeskibsmuseet, for Århus Uuniversitet, Vikingeskibsmuseet, 28. november.

Den ultimative test. Test af rekonstruktionen Havhingsten, Ingeniørforeningen, Vikingeskibsmuseet, 3. december.

Museumsmedarbejder Morten Ravn

Documentation and conservation of ship timbers (sammen med Kristiane Strætkvern, Nationalmuseet), "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 10. juni.

3D-documentation of ship timbers (sammen med Ivan C. Hansen), "Methods of Maritime and Experimental Archaeology", Harvard Summer School, Vikingeskibsmuseet, 24. juli.

Seniorforsker Flemming Rieck

The Nydam ships, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", kursus for Universitetet i Haifa, Vikingeskibsmuseet, 20. maj.

The Nydam ships, "Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience", Southampton Kursus, Vikingeskibsmuseet, 9. juni.

Museumsinspektør Anne Christina Sørensen

Skibsgraven fra Ladby, for Vikingeskibsmuseets formidlingsafdeling, Vikingemuseet Ladby, 10. december.

Museumsinspektør Mikkel Haugstrup Thomsen

Fra kogge til karvel, ”Skibe og søfart i Sydskandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen”, Temadag for Saxo Instituttets kursus Arkæologi i Danmark og Norden 1, Vikingskibsmuseet, 8. oktober.

Knudedyb, Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings årsmøde, Fuglsø, 13. november.

Universiteter

Museets faglige personale vejleder studenter fra arkæologi og historie på universiteterne i København, Aarhus, Roskilde og Aalborg.

Museumsinspektør Jørgen Dencker har fungeret som ekstern vejleder for ph.d.-studerende ved *University of Connecticut, USA*.

Udstillingschef Anne-Christine Larsen har været censor ved arkæologifagene på *Københavns Universitet, Syddansk Universitet, Århus Universitet* samt *Aalborg Universitet*.

I dagene 19.-23. maj gennemførte Vikingskibsmuseet et firedages kursus med titlen ”Maritime and Experimental Archaeology – the Danish Experience” for *Universitetet i Haifa, Israel*. Kurset indeholder forskningsbaseret undervisning, leveret af museets inspektører og bådebyggere, samt undervisning i sejlads med råsejlsbåde fra museets bådsamling, se Forskning - Foredrag. Museumsinspektør Anton Englert var tovholder og arrangør.

I dagene 9.-13. juni gennemførte Vikingskibsmuseet for 6. gang et femdages kursus for *Southampton Universitys Centre for Maritime Archaeology* som afslutning på den etårige masteruddannelse i marinarkæologi. Også studerende fra det nyoprettede *Institut for Marinarkæologi, Syddansk Universitet, Esbjerg*, deltog. Kurset indeholder forskningsbaseret undervisning, leveret af museets inspektører og bådebyggere, samt undervisning i sejlads med råsejlsbåde fra Vikingskibsmuseets bådsamling, se nærmere Forskning - Foredrag. Der er lavet aftale om et kurset igen i 2009. Museumsinspektør Anton Englert var tovholder og arrangør.

24. juli afholdt Vikingskibsmuseet et endagsseminar for *Harvard Summer School* under temaet ”Methods of Maritime and Experimental Archaeology”. Kurset indeholder forskningsbaseret undervisning, leveret af museets inspektører og bådebyggere, se nærmere Forskning - Foredrag. Museumsinspektør Anton Englert var tovholder og arrangør.

Den 26. august deltog museumsinspektør, ph.d. Anton Englert i *Aarhus Universitets* sommerskole ”Viking Age Scandinavia – Archaeology, History, Culture” med en forelæsning om Ships and Seafaring.

I samarbejde med *Saxo Instituttet, Københavns Universitet*, afholdt museet den 8. oktober temadag for instituttets kursus *Arkæologi i Danmark og Norden 1*, med titlen ”Skibe og søfart i Sydskandinavien fra Kristi fødsel til renæssancen”. Kurset indeholder forskningsbaseret undervisning, leveret af museets inspektører og bådebyggere samt et besøg på museets bibliotek, se nærmere Forskning - Foredrag. Museumsinspektør Anton Englert var tovholder og arrangør.

Bådsamling og værft

Bådsamling

Der blev gennem hele 2008 arbejdet med vedligeholdelse af museets bådsamling, der tæller 40 fartøjer - rekonstruktioner af arkæologiske skibsfund samt eksempler på traditionelle, nordiske, klinkbyggede både. Bådene blev gennemgået og repareret for diverse slid og skader, og der blev som vanligt produceret en del nye årer til erstatning af de slidte og knækkede. Vikingeskibsmuseets bådebyggere var desuden i løbende kontakt med bådsamlingens brugere, museets bådelaug og sejladsinstruktører.

Ekspérimentalarkæologi

Bådeværftet gennemførte i 2008 diverse eksperimentalarkæologiske projekter, se Forskning – Ekspérimentalarkæologi.

Nationalmuseets fartøjssamling

Ifølge kontrakten med Nationalmuseet har Vikingeskibsmuseet det antikvariske ansvar for Nationalmuseets fartøjer: *Bonavista*, *Fulton*, *Anna Møller*, *Pram 19*, *Ruth*, *Fyrskib XVII*. Vikingeskibsmuseet har desuden vedligeholdelsespligten på de fire sidstnævnte, ud fra de af Nationalmuseet afsatte midler. Til vedligeholdelsen er en skibstømmer ansat på fuld tid.

På baggrund af en totalskade af *Anna Møllers* hækjolle, påbegyndte Vikingeskibsmuseets bådeværft i 2007 bygningen af en ny jolle magen til den gamle. Båden, der er betalt af Nationalmuseet, blev afleveret 1. april 2008.

Skonnerten *Bonavista* blev bygget i Marstal i 1914 til brug for New Foundlandsfarten. Skibet, der blev født med to master, fik i 1926 indlagt motor. Fra 1972 til 2000 blev skibet anvendt til sejlads med lystfiskere og chartergæster. I år 2000 erhvervede Kulturværdiudvalget skibet, der ønskede at restaurere skonnerten som formidlingsprojekt i samarbejde med Marstal Søfartsmuseum. I samarbejde med Vikingeskibsmuseets restaureringsarkitekt satte Nationalmuseet arbejdet i gang i 2007.

Nationalmuseet har ansvaret for projektudformning og tilsyn. Vikingeskibsmuseets restaureringsarkitekt er ansat som konsulent på opgaven og har i 2008 fremstillet arbejdstegninger til restaureringen.

Salg af både og diverse ydelser

I 2008 solgte museets værft følgende ydelser:

- *Nybygning* af en hækjolle til Nationalmuseets galease Anna Møller.
- *Nybygning* af en 15 fods Lynæs-jolle til privat kunde.
- Diverse større og mindre *reparationer* på privatejede klinkbyggede, brugsbåde.
- Diverse *konsulentarbejde* bl.a. på vedligeholdelse af andres vikingeskibskopier, Stiftelsen Nytt Oseberg Skib (SNOS).
- *Nybygning* af en 18 fods Frederikssunds-jolle.
- *Nybygning* af Gokstadfæring til Canadisk museum.

Ved årets udgang var der indgået aftale om følgende nye opgaver:

- *Reparation* af Atlantic Challenge båden Solidarité, bygget på museets værft i 1990.
- *Nybygning* af en Fejokvase til privat kunde.
- *Nybygning* af en stor Gokstadbåd (bygges år 2010) til projekt om formidling af kulturlandskabet i Roskilde-Lejre området.

Formidlingsarrangementer

Chef for bådeværftet Søren Nielsen og leder af Skoletjenesten Marie Krogh Nielsen deltog den. 27. marts i *Skovens Dag* arrangeret af Skov- og Naturstyrelsen. Arrangementet fandt sted i Boserup skov, hvor publikum bl.a. kunne slå flint til pilespidser ved stranden, bestemme træer og planter i skoven og bearbejde skovens produkter til både og tovværk. Vikingeskibsmuseet arrangerede den sidste del, hvor publikum fik lov at kløve og hugge egetræ og lægge lindebasttov.

Jollens dag blev arrangeret den 7. september af Fjordmuseet i Jyllinge. Vikingeskibsmuseets bådeværft bidrog til arrangementet med bådebyggerne Ture M. Møller og Morten Møller, der fremviste tre smakkejoller i vandet, lavede reparationer på en Lynæs-jolle og fremstillede et par årer på land.

Sejlads

Limfjorden Rundt 2008. Den 23. april blev den nybyggede færøske seksæring, "Geirfuglen" søsat. Den indgår nu aktivt i museets sejladsstjeneste, hvor den er blevet en eftertragtet, hurtig og let håndterbar båd. Den 9.-13. september deltog båden og bådeværftets personale i træskibsstævnet *Limfjorden Rundt* med 60 andre både og skibe. Besætning og båd fik en andenplads i sin klasse og vandt stævnets vandrepokal for sine bemærkelsesværdige sejladssegenskab og mandskabets håndtering i det (indimellem) hårde vej.

Uddannelse

Lærlinge. Museets bådeværft har i 2008 haft en bådebyggerlærling. Erik Jochumsen startede sin læretid 1. august 2007.

Carsten Hvid har i 2008 været ansat primært som skipper på Havhingsten fra Glendalough, men også som rebslagerlærling. Uddannelsen følger en særlig aftale med rebslager Ole Magnus. På grund af Havhingste-projektet, er det endnu ikke afgjort, hvornår uddannelsen kan færdiggøres.

Formidling

Udstillinger

Vikingskibshallen

Vestrummet fungerede også i 2008 som projektrum for Havhingsten fra Glendalough. De tre infoskærme med adgang til hjemmesiden www.havhingsten.dk og Havhingstens forsøgsrejse til Dublin i "real time" kunne stadigvæk ses sammen med de tre store plancher med generel introduktion til projektet og information om sejladserne i 2006, 2007 og 2008. I 2008 blev udstillingslokalet ombygget for at give plads til fase 2 af videreudviklingen og produktionen af særudstillingen, der skete i samarbejde med Benny Jacobsen, Lydia Film Production A/S. Filmen om første del af Havhingsten fra Glendaloughs forsøgsrejse Roskilde-Dublin blev præsenteret den 8. maj. Præsentationen fremstår som en montage bundet sammen af grafiske elementer. Afviklingssystemet, der består af tre computere – en styrecomputer og to displaycomputere - i lokalet, skal let kunne opdateres med nye indslag, og rækkefølgen skal kunne ændres for at sikre, at præsentationen hele tiden er så aktuel som mulig. I løbet af efteråret 2008 videreudvikledes filmen og den forventes klar i starten af 2009.

Torsdag den 7. august udgav Nationalbanken og den Kgl. Mønt en ny 20 krone mønt præget med et billede af Havhingsten fra Glendalough. I anledning af møntudgivelsen blev der lavet en lille udstilling med 20 kronen. I udstillingen indgik kunstnerens forlæg til mønten samt en af Danmarks sjældneste mønter, en Hedebymønt, venligst udlånt af Nationalmuseet. Hedebymønten er dekoreret med et vikingskib, og stammer fra starten af 800-tallet. Hedebymønten lå i udstillingen i 14 dage, mens resten af udstillingen kunne ses året ud. Lokalet indgår i museets særudstillinger, men anvendes desuden også til særlige arrangementer i relation til projektet.

På *Vikingernes anløbsbro* blev der i foråret opsat en ny planche til forskningsprojektet om fremstilling, forarbejdning og brug af uldsejl. Den nye planche fortæller specifikt om den igangværende produktion af uldsejlet til den store båd fra Gokstadvundet. Se Forskning - Eksperimentalarkæologi.

Runeaktiviteten på anløbsbroen blev forsynet med nye, trykte runealfabeter, der passer til museets grafiske udtryk. Til modellen af krigsskibet er fremstillet et skilt om Havhingstens skjolde.

I forbindelse med efterårsferien blev de 157 tegninger, der deltog i konkurrencen om at tegne den bedste tegning af Havhingsten opsat på *den lange væg*, se nærmere Formidling - Publikumsaktiviteter. Til udstillingen blev lavet tre plancher, der fortæller om konkurrencen og om selve tegningerne. Udstillingen kunne ses året ud.

Havhingsten – en billedkoncert. Der er i 2008 blevet arbejdet med projektet Havhingsten – en billedkoncert: en multimedie opførelse i musik, stillbillede og tekst. Fra Havhingstens rejse er udvalgt et antal stillbilleder og tekster fra logbøger, der danner udgangspunkt for den visuelle del af koncerten. Kildeudvælgelsen, der er foretaget af museets fotograf og udstillingschef i samarbejde med komponisten Kuno Kjærbye, foregik i slutningen af 2007 og begyndelsen af 2008. Strømmen af billeder og tekst sættes sammen til en serie - en billedrytme. Billedrytmen kompiles og times med Kuno Kjærbyes ny komponerede musik til et fælles udtryk, der udgør Billedkoncertens storyboard. Billedkoncerten bliver opført i april 2009.

Museumsøen

Aktivitetshuset. Det store undervisningslokale i Aktivitetshuset på Museumsøen blev i sommersæsonen både anvendt til udstilling og indrettet som café/butik. Udstillingen *Det genskabte Skib* blev delvis genopsat sammen med informationstavler om og en animation af Skuldelev 2 byggeriet.

Bådeværftet

Vikingskibsmuseets fotograf og grafiker har i fællesskab lavet en fotoudstilling med 29 store billeder af Havhingsten fra Glendalough. Udstillingen åbnede i juni måned på den bageste del af værftspladsen ud mod vandet.

Museets plancheudstilling om træ og dets udnyttelse i den nordiske bådebygning blev igen i 2008 vist under *værftspladsens naust*. Den omfatter 14 forskellige træsorter, der alle har været anvendt som materiale i bygningen af nordiske bådtyper.

Der blev udarbejdet korte plinttekster til rekonstruktionen af en stammebåd fra Sebbesund til Lindholm Høje museet, reparationen af en privatejet Osolver, kløvningen af en stor egekævla og oplagringen af krumtræ. Se Forskning - Eksperimentalarkæologi og Bådsamling og værft).

Der blev fremstillet en plancheudstilling til byggeriet af en Gokstadfæring til Det Dansk-Canadiske Nationalmuseum i Dickson, Alberta, Canada.

Der blev arbejdet med produktionen af en plancheudstilling til byggeriet af en åle drivkvase.

Arkæologisk værksted

Publikum har også i 2008 haft mulighed for, at følge udstillingen om de marinarkæologiske arbejdsprocesser, der udføres i værkstedet og for at følge med på tæt hold, når der i Arkæologisk værksted arbejdes med afrensning, opmåling og fotografering af skibsdele. Ved udgangen af 2008 var arbejdet med Roskildeskibene afsluttet. Se Dokumentation - Arkiv og bibliotek, Dokumentation - Det arkæologiske værksted.

Udstillinger og arrangementer uden for Vikingskibsmuseet

Vikingskibsmuseet viste i 2008 en plancheudstilling om projekt Fuldblod på havet på VUC i Roskilde. Udstillingen er en fortsættelse fra 2007.

Sea Stallion. Dublin Viking Warship Comes Home, National Museum of Ireland

I forbindelse med Havhingsten fra Glendaloughs ophold på National Museum of Ireland fra august 2007 til juni 2008 i Collins Barracks, fremstillede det irske Nationalmuseum i 2007 en udstilling om skibet og projektet – *Sea Stallion. Dublin Viking Warship Comes Home*. Udstillingen blev produceret i samarbejde med Vikingskibsmuseet, og viser Havhingstens historie, udgravningen af Skuldelevskibene, byggeriet af og sejladsen med Havhingsten fra Glendalough. Foruden plancher og videofilm har publikum også haft adgang til www.havhingsten.dk og realtidsformidlingen på en storskærm samtidig med, at skibet sejlede. Udstillingen lukkede i juni 2008.

Vandreudstilling - Fuldblod på havet og mobil udstilling om bord på Havhingsten

Vikingskibsmuseet fremstillede i foråret en vandreudstilling om projekt Fuldblod på havet, der blev vist forskellige steder i forbindelse med Havhingsten fra Glendaloughs hjemrejse fra Dublin til Roskilde. I plancher og film samt via opkobling til projektets hjemmeside www.havhingsten.dk gav udstillingen en introduktion til vikingetiden og til den kulturhistoriske kontekst, som det irske langskib Skuldelev 2 skal forstås indenfor. Der var fokus på bl.a. skibe og søfart og på historien i de områder, som skibet passerede undervejs. Udstillingen åbnede i Portsmouth d. 29. juni, hvor den stod til 20. juli, hvorefter den kom til Woodbridge og til sidst til Frederikssund.

En identisk udstilling var med om bord på følgeskibet Cable One under Havhingstens sejlads. Udstillingen blev med stor succes sat op på kajen, hvor Havhingsten fra Glendalough gik i land.

Der blev fremstillet en ny udstilling til *Havhingstens rig*, som blev taget med på turen Dublin-Roskilde 2008.

Der blev produceret udstillingstekster til Nationalmuseets fartøjssamling i *Nyhavn*.

Digital formidling

Den nye hjemmeside: Vikingskibsmuseet.dk

Vikingskibsmuseet har gennem 2008 arbejdet med planer om at samle de to hjemmesider www.vikingskibsmuseet.dk og www.havhingsten.dk. Formålet var at få det bedste fra de to hjemmesider samlet under ét brugervenligt CMS-system, hvor Havhingsten vil blive opfattet som en del af Vikingskibsmuseet. Efter Havhingstens hjemkomst 9. august gik arbejde i gang med at samle og redigere indholdet til den nye side. Efter en målrettet indsats af teknikere og redaktører var det nye www.vikingskibsmuseet.dk klar sidst i november. Hjemmesiden hjælper publikum, der ønsker at besøge museet i Roskilde, ved enkelt og målrettet at præsentere de aktiviteter og begivenheder, som museet tilbyder, så publikum kan få mest muligt ud af besøget. Hjemmesiden viser sig også som en stærk formidler af aktiviteter omkring skibe, søfart og bådebygningskultur i oldtiden og middelalderen.

Siden spiller desuden aktivt med i Folkeskolens og Gymnasiets undervisning med over 220 artikler og opgaver om Havhingsten målrettet historie, dansk, billedkunst, matematik, osv. Et tilsvarende tilbud findes til folk med særlig interesse i de marinarkæologiske undersøgelser, forskning i maritim teknologi og gennem eksperimentalarkæologiske projekter. Den nye hjemmeside har vist sig som en stor succes. Ved udgangen af 2008 havde siden flere besøgende end de to sider hver for sig.

Publikumsaktiviteter

Vikingskibshallen. Museet tilbød hver dag i perioden fra 28. juni til 24. august og hver weekend fra 1. maj til 30. september gratis rundvisninger på dansk og engelsk. Hertil kommer 213 omvisninger for grupper, der havde betalt for en særskilt omvisning.

I perioden 1. maj til 30. september var udstillingen "Vikingerne anløbsbro" bemanded dagligt med en student. Publikum havde her mulighed for at gå på opdagelse i de to modeller af Skuldelev 1 og 2 eller for at være i dialog med museets guider.

Området var bemanded med 2 studenter i *vinterferien* (uge 7 og 8) med mulighed for at se, hvordan tov blev fremstillet i vikingetiden - og for selv at prøve at være "reblægger". Det var også muligt at se væver Anna Nørgaard arbejde på stof til et uldsejl. I *påsken* var der ved "Vikingerne anløbsbro" instruktion i slyngning og slentring samt i nogle af vikingerne brætspil og runer, mens der i *efterårsferien* blev budt på en oplevelsesrejse med Havhingsten fra Glendalough. Hele ugen var der mulighed for, at gå om bord i skibet, hvor to af skibets besætningsmedlemmer fortalte deres rejseberetninger og gav smagsprøver på den helt særlige Havhingste-grød. I Vikingskibsmuseets biograf blev BBC's film fra Havhingstens tur til Dublin i 2007 vist.

Tunet. I lighed med foregående år var der i perioden 1. maj til 30. september aktiviteter for publikum på Tunet på Museumsøen, bl.a. møntslagning, maling og fremstilling af forskellige smykker. De fleste aktiviteter fandt sted i sommerperioden fra 28. juni til 1. september, hvor der ud over publikumsværkstederne også var skiftende demonstrationer af forskellige håndværk (smed, buemager, pilefletter, seilmager, reblægger, træskærer og bådbygger). I maj, juni og september foregik disse demonstrationer kun i weekends.

I perioder var der desuden mulighed for selv at prøve bueskydning på pladsen ved siden af museet.

Arrangerede besøg. Vikingeskibsmuseets bookingkontor får hvert år mange henvendelser om et besøg, hvori indgår omvisning, sejlads eller andet som f.eks. leje af lokaler. Hertil kommer et stort antal grupper, som besøger museet uden aftale om omvisning, eller som f.eks. kun skal se filmen og har truffet aftale om guidning gennem Roskilde Turistbureau eller andre.

Langt de fleste omvisninger, undervisning og aktiviteter i øvrigt forestås af arkæologi- eller historiestuderende, som er fast tilknyttet museet. Visse særlige omvisninger gennemføres af museumsinspektører eller f.eks. bådebyggere, hvis de besøgende har særlige ønsker til forløbet. Alle sejlads gennemføres med en af Vikingeskibsmuseets sejladsinstruktører som skipper; mens der er samarbejde med Naturskolens maritime linje om bemanningen i øvrigt.

Tegn dig til en tur med Havhingsten. Lige før Havhingstens hjemtur fra Dublin kom skipper Carsten Hvid med et skørt men helt fantastisk tilbud; ”Hvis jeg får en rigtig flot tegning af Havhingsten, vil jeg tage ”kunstneren” og hans eller hendes familie med ud på en sejl tur i Havhingsten!” Vikingeskibsmuseet og Skoletjenesten besluttede derfor, at udskrive en tegnekonkurrence for børn/unge mellem 8 og 15 år. Konkurrencen løb fra d. 27. maj-27. juli og blev annonceret på Vikingeskibsmuseet, via hjemmesiderne www.havhingsten.dk, www.vikingskibsmuseet.dk og i pressen. Der indkom 157 smukke, farvestrålende tegninger, udført af børn fortrinsvis fra Danmark, men også børn fra Sverige, Norge og England deltog. Vinderen blev Majas Brøndtoft Klerk, der sammen med hendes familie fik en tur i Havhingsten den sidste weekend i september. Se nærmere om udstillingen af tegningerne under Formidling - Udstillinger.

Skyd Havhingsten. Samtidig med, at Havhingsten afsejlede fra Dublin 29. juni skød Vikingeskibsmuseet en fotokonkurrence i gang, hvor alle med et digitalkamera kunne fotografere Havhingsten på dens sejl tur gennem de danske farvande og sende billederne til museet. Deadline for indsendelse af fotos var 10. august. På de få dage konkurrencen forløb modtog Vikingeskibsmuseet 267 fotografier. Dommerpanelet bestod af den prisbelønnede reportagefotograf Jan Grarup fra Politiken, Roskilde bys Borgmester Poul Lindor Nielsen, skipper på Havhingsten Carsten Hvid, samt Vikingeskibsmuseet fotograf Werner Karrasch, der har deltaget på hele turen fra Dublin. Panelet valgte et billede af Knud Pedersen, Lemvig som vinder og præmierede med en sejl tur i Havhingsten fra Glendalough sidste weekend i september.

Andet kulturformidlende arbejde

Vikingemarked og hjemkomst for Havhingsten fra Glendalough. I år valgte museet at holde vikingemarked i forbindelse med Havhingstens hjemkomst fra Dublin. Markedet fandt sted 9.-12. august. På markedet var forskellige handlende med vikingetidsvarer, vikingetidsfortællinger, opvisninger med kamp, bueskydning og musik. Det var også muligt at få en sejl tur på fjorden.

Lørdag d. 9. august ankom vikingeskibet Havhingsten fra Glendalough til Roskilde kl. 14.00, hvor besætningen blev modtaget af officielle repræsentanter fra Danmark og Irland. De øvrige markedsdage kunne skibet besigtiges på nært hold. Ligesom det var muligt, at få en snak med besætningsmedlemmerne mens skibet blev pakket ud, afrigget og vasket. Se Projekt Fuldblod på Havet: Havhingstens forsøgsrejse fra Dublin til Roskilde.

Børnehjælpsdag. Fredag d. 28. november lagde Vikingskibsmuseet tag til Børnehjælpsdagens årlige julefest for anbragte børn. For disse børn er julen en tid, hvor det kan føles ekstra svært at bo uden mor og far. Tanken bag Børnehjælpsdagens julearrangement er derfor, at give børnene en dag med positiv opmærksomhed fra de voksne omkring dem. Vikingskibsmuseet var derfor ikke sene til at sige ja til at huse arrangementet da vi blev spurgt. Foruden julesang, mad og gaver bød dagen på ”Vikingerne Juleløb” en særlig aktivitet, som museets medarbejdere havde arrangeret til lejligheden.

Julemarked. Der blev afholdt julemarked på havnen 13.-14. december. På Museumsøen havde butikken en julestue med et unikt udvalg af spændende varer og masser af gaveidéer, og publikum havde desuden mulighed for at købe kaffe. Udenfor på Tuset kunne publikum slå deres egen mønt og købe varme pandekager tilberedt over åben ild.

Sejlads med publikum. I perioden 1. maj til 30. september tilbød museet som vanligt sejlads på Roskilde Fjord i både fra bådsamlingen. De såkaldte ”turistsejladser”, der giver museets gæster mulighed for at sejle ca. 50 min. i forbindelse med et besøg på museet, var et tilbud hver weekend i hele sejlerperioden, og på alle dage i perioden 28. juni til 24. august. Fire aftener i løbet af sæsonen blev der desuden gennemført længere ture på 3½ time, hvor enkeltpersoner havde mulighed for deltagelse.

Mandskabsmæssigt var sæsonen præget af få fuldtidsansatte instruktører og mange, der arbejdede i dele af sæsonen, bl.a. fordi flere instruktører deltog på Havhingstens hjemrejse fra Irland i kortere eller længere tid.

I efteråret foregik oprydning og afrigning af bådene, der kom på land i løbet af uge 43, hvorefter de blev overdækket. I den forbindelse blev der skabt overblik over behovet for reparationer og for udskiftninger af tovværk, sejl mv.

Vikingskibsmuseets indgår i et samarbejde med Søfartsstyrelsen om nye retningslinjer for sejlads med passagerer i åbne både (”vikingskibe”).

I alt 11.238 gæster deltog i sejlads på fjorden i 2008. 3.772 deltog i sommerens ”turistsejladser”, 4.107 deltog i sejlads for private grupper og virksomheder. Antallet af deltagere på sejlads for skoler kom op på 3.359.

Skoletjenesten

Besøg

Ca. 16.300 børn og unge fra folkeskolen, de gymnasiale uddannelser, VUC og de højere læreanstalter besøgte Vikingskibsmuseet i skoleåret 2007-2008. 13.045 af disse benyttede sig af Skoletjenestens undervisningstilbud eller kurser. Især indskoling og mellemtrinnet har efterspurgt Skoletjenestens undervisningsforløb. Der er desuden en tendens til, at flere og flere specialskoler benytter sig af undervisningstilbuddene og kommer igen flere gange i løbet af et skoleår.

På skoledage fra maj til oktober får skoleeleverne mulighed for, at sejle i nordiske traditionelle træbåde på Roskilde Fjord. Sejladsformerne er dagssejlad af to-fire timers varighed, ofte i kombination med et landbaseret undervisningsforløb, og lejrskolesejlad af varighed fra 1-3 overnatninger.

Ane Bendix Horn ophørte i stillingen som undervisnings- og udviklingsmedarbejder pr. 1. april 2008. Vikingskibsmuseet valgte ikke at genbesætte stillingen.

Undervisningsforløbene i Vikingskibshallen og på Museumsøen dækker et bredt spektrum af temaer, der tager udgangspunkt i Skuldelevskibene, dagligliv i vikingetiden, maritime håndværk og eksperimentalarkæologi. Forløbene revideres og justeres jævnligt i forhold til museets forskning, udvikling i undervisningsverdenen samt feedback fra lærere, elever og Skoletjenestens egne undervisere.

Havhingsten fra Glendalough

Skoletjenesten var atter påvirket af sejladsen med Havhingsten fra Glendalough. I forbindelse med forberedelsen og gennemførelsen af første del af forsøgssejlad til Dublin i 2007 blev der udviklet tre nye undervisningsforløb. De tre tilbud blev også udbudt i 2008 i relation til Havhingstens hjemtur fra Dublin og blev benyttet af ca. 500 elever.

Til grundskolen udbydes i sommerhalvåret *Krigsskibet på togt*, der sætter fokus på langskibet og krigeren med sit udstyr. I værkstedet på Museumsøen fremstilles egne pile, som afprøves med moderne buer på buebanen.

Så til Søs, der udbydes i vinterhalvåret, giver eleverne et indblik i Havhingstens sejlads i bilde og lyd – og gør vikingetiden vedkommende. Eleverne inddrages aktivt i undervisningen og skal løse en række opgaver, for at ”sejladsen” kan gennemføres.

Skuldelev 2 – en maritim teknologihistorie henvender sig især til de tekniske gymnasiale uddannelser. Roskilde Tekniske Gymnasium benytter forløbet som et tilbagevendende element i faget teknologihistorie. Forhåbentligt vil også andre gymnasier få øjnene op for dette forløb, der fokuserer på Vikingeskibsmuseets eksperimentelle arbejde med at rekonstruere maritimt relateret teknologi i forbindelse med bygningen og udrustningen af et rekonstrueret fartøj fra vikingetiden.

I foråret udsendte Skoletjenesten bogen *Så til Søs – Havhingsten fra Glendalough*. Bogen kan fungere som oplæg til Skoletjenestens tre forløb om Havhingsten, men kan også indgå som selvstændigt materiale i skolens egne fag fra 4. klassetrin. Hæftet giver et godt indblik i den spændende sejlads med Havhingsten Dublin-Roskilde tur-retur, og ikke mindst hvordan hele eventyret begyndte, se Forskning - Medarbejdernes publikationer.

Undervisnings- og videnssitet *Havhingsten i fortid og nutid*, som blev lanceret i foråret 2007 på baggrund af en bevilling fra E-museumspuljen, er blevet kraftigt revideret og udviklet i 2008. Informationsmængden på undervisningssitet er øget i takt med de mange oplevelser og data fra Havhingstens sejlads. Det har således været nødvendigt, at indekse materialet efter fag og tilrettelægge det på en måde, der gør det nemt for lærerne at skabe et spændende, tværfagligt undervisningsforløb på skolen. Endvidere er samtlige tekster, opgaver mv. blevet redigeret til henholdsvis grundskolens mellemtrin og til de gymnasiale uddannelser. Sitet tilbyder indhold, opgaver og øvelser rettet mod alle skolens fag fra billedkunst til matematik.

Jellingestenen indgår som et kanonpunkt på historiekanon for folkeskolerne. For at målrette og gøre Skoletjenestens undervisningsforløb så relevante som muligt, har Skoletjenesten i vinteren 2008-2009 arbejdet på, at udvikle et forløb *Runer - Vikingetidens SMS*, der tager udgangspunkt i Jellingkomplekset med tråde til især vikingetidens transport og infrastruktur.

Til folkeskolens obligatoriske håndarbejdsundervisning fra 4.-7. klassetrin udviklede Skoletjenestens underviser sammen med væver Anna Nørgaard *Tøj i Vikingetiden – uldne bånd og borter*. Forløbet gav eleverne mulighed for, at fordybe sig i kunsten at fremstille smukke bånd og borter. Eleverne lærte teknikkerne slenring og slygning og fremstillede derefter selv bånd af plantefarvet uldgarn. Forløbet blev udbudt i december.

Personale

De seneste års generationsskifte i Skoletjenestens stab af studentermedhjælpere har baggrund i, at nogle er blevet færdige med deres studier og andre har søgt nye udfordringer i museets øvrige afdelinger. For at give de nye rundvisere den bedste forudsætning for at varetage den vigtige opgave at formidle museets samlinger og forskning, har Skoletjenesten i 2008 udarbejdet en håndbog for museumsundervisere. Håndbogen er tænkt som et redskab, der skal rumme informationer om bl.a. omvisningens form og indhold, dialogbaseret undervisning og lønforhold.

Undervisning og kursusvirksomhed

Museets medarbejdere har i årets løb fungeret som vejledere og censorer ved de danske universiteter, og har afviklet kurser og temadage for danske og udenlandske universiteter. Se Forskning - Universiteter.

I foråret var museumsinspektør og besætningsmedlem Louise K. Henriksen på en 14 dages skoleturne i Dublin og det sydøstlige Irland. Der var 2 daglige besøg på irske skoler, hvor børnene lærte om vikingerne i Irland, så film fra sejladsen med Havhingsten fra Glendalough 2007 og blev klædt ud som viking og besætningsmedlem på Havhingsten. Skoleturneen blev betalt af Europakommissionen og blev derfor afsluttet med et foredrag i Europakommissionens hus i Dublin.

Den 23. maj stod museet for et besøgsprogram med introduktion i museets kulturhistoriske målsætning med vægt på den eksperimentelle arkæologi for *Dokumentasjonsseksjonen ved Kulturhistorisk Museum, Universitet i Oslo*. Museumsinspektør Anton Englert var arrangør, mens museumsinspektør Morten Gøthche sørgede for, at programmet blev gennemført. Se Forskning - Foredrag.

Vikingskibsmuseets marinarkæologer var i *Torshavn, Færøerne* 15.-18. august for at holde marinarkæologisk kursus for ansatte ved den færøske rigsantikvar, museumsfolk og sportsdykkere. Kurset omfattede teoretisk og praktisk vrageopmåling, identifikation og datering af genstandstyper, men havde også til formål at fremme samarbejdet mellem færøske arkæologer og sportsdykkere, fremme forståelsen for bevaringen af den maritime kulturarv på havbunden og være barselshjælper til at starte Færøsk marinarkæologi. Leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker var tovholder og arrangør.

Den 20. september holdt Vikingskibsmuseets marinarkæologer bopladskursus for sportsdykkere. Det teoretiske kursus blev fulgt op af dykning på den submarine boplads Tudse Hage ved Skelskør. Ved den lejlighed blev der lokaliseret knogler og flint, der kan være betydeligt ældre, end det hidtil kendte bopladslevn på Tudse Hage.

Vikingskibsmuseet var 25.-28. september vært for forbundet KYSTENs råsejlsseminar under titlen *Vikingskibsmuseets rekonstruktionsarbejde*. Vikingskibsmuseets medarbejdere har gennem årene haft stort udbytte af at deltage i de norske seminarer. Nordmændenes stærke traditioner med råsejl har givet adgang til vigtig viden og forståelse for Vikingskibsmuseets forskning i vikingskibenes rigning og sejlsætning.

I seminaret på Vikingskibsmuseet stiftede deltagerne bekendtskab med Vikingskibsmuseets resultater fra det eksperimentalarkæologiske arbejde gennem foredrag og praktisk sejlads med rekonstruktionerne af de 5 Skuldelevskibe, se nærmere under Forskning - Foredrag.

Afholdelsen af råsejlsseminaret blev støttet af Nordisk Kulturfond og var arrangeret af Vibeke Bischoff, Carsten Hvid, Bjarni Sørensen, Søren Nielsen, Esben Jessen, Poul Nygaard og Merete Ettrup.

Foredrag

Formidlingsforedrag. Museets personale har gennem året holdt formidlingsforedrag ved arrangementer i og uden for museet. Se også Projekt fuldblod på havet og Vikingeskibsmuseets Venner:

Skibsrekonstruktør Erik Andersen

Råsejlstraditionen genoptages i 1960'erne, "Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingeskibsmuseet, 26. september.

Baggrund for, og praktisk gennemførelse af, rekonstruktion (sammen med Vibeke Bishoff og Søren Nielsen), "Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingeskibsmuseet, 26. september.

Skibsrekonstruktør Vibeke Bischoff

Baggrund for, og praktisk gennemførelse af, rekonstruktion (sammen med Erik Andersen og Søren Nielsen), "Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingeskibsmuseet, 26. september.

Dr.phil.h.c. Ole Crumlin-Pedersen

Vikingeskibe, Sandfeldgården, Kibæk, 14. august.

Leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker:

Vrag på den danske havbund, Folkeuniversitetet Nakskov, 25. marts.

Havet sletter alle spor – eller?, Fanefjords Foredragsforening, 21. oktober.

Museumsinspektør Anton Englert

Der Wind steht gut. Versuchsergebnisse zur Reisegeschwindigkeit in der Wikingerzeit, Förderverein Museum Burgkloster, Lübeck, 26. februar.

Der Wind steht gut. Versuchsergebnisse zur Reisegeschwindigkeit in der Wikingerzeit, Naturerlebniszentrum Maasholm, Sydslesvig, 17. juni.

Forsøgsrejser og testsejladser (sammen med Tom Nicolajsen), "Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingeskibsmuseet, 27. september.

Der Wind steht gut. Versuchsergebnisse zur Reisegeschwindigkeit in der Wikingerzeit, Archäologisches Landesmuseum, Gottorp Slot, 18. november.

Museumsinspektør Louise Kæmpe Henriksen

Se Projekt Fuldblod på Havet: Havhingstens forsøgsrejse fra Dublin til Roskilde.

Skipper Carsten Hvid

Vikingeskibsmuseets sikkerhedspraksis og udstyr, "Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingeskibsmuseet, 27. september.

Sejlad med Havhingsten fra Glendalough til Dublin – og retur, "Vikingeskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingeskibsmuseet, 27. september.

Bådebygger Tom Nicolajsen

Forsøgsrejser og testsejladser (sammen med Anton Englert), "Vikingskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingskibsmuseet, 27. september.

Chef for bådeværftet, Søren Nielsen

Baggrund for, og praktisk gennemførelse af, rekonstruktion (sammen med Erik Andersen og Vibeke Bishoff), "Vikingskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingskibsmuseet, 26. september.

Præsentation af Vikingskibsmuseet og det eksperimentelle arkæologiske arbejde, "Vikingskibsmuseets rekonstruktionsarbejde", Råsejlsseminar, Vikingskibsmuseet, 26. september.

Den ultimative test. Sejladser med Havhingsten, Sandby Vandrehjem, Nakskov, 12. november.

Museumsinspektør Mikkel H. Thomsen

Navigation i vikingetiden, Avedøre Gymnasium, 22. oktober.

Projekt Fuldblod på Havet: Havhingstens forsøgsrejse til Dublin

Projekt Fuldblod på havet har i første halvdel af 2008 været det højest prioriterede projekt i Vikingeskibsmuseets arbejdsplan. Museets bestyrelse har fulgt udviklingen af projektet tæt; det har været forankret i museets chefgruppe, og det har involveret alle afdelinger på museet. Den daglige koordinering har været varetaget af projektsekretariatet, der er oprettet i 2007 på grundlag af økonomisk støtte fra Roskilde kommune. (Projektet afrapporteres selvstændigt).

Projekt Fuldblod på havet er et kombineret forsknings- og formidlingsprojekt, der har til formål at skabe og formidle ny viden om vikingetidens langskibe og samfund. Udgangspunktet er Vikingeskibsmuseets arbejde med rekonstruktion af det 30 meter lange krigsskib, *Skuldelev 2*, der er udstillet i Vikingeskibshallen i Roskilde.

Projektet er det hidtil største og mest omfattende arkæologiske eksperiment, der er gennemført inden for marinarkæologien. Det blev indledt i 1996, og har omfattet rekonstruktion i 1:10, rekonstruktion i fuld skala, indsejling af det rekonstruerede skib *Havhingsten fra Glendalough*, udvælgelse og optræning af skibets besætning.

I 2007 blev den første del af den planlagte forsøgsrejse fra Roskilde til Dublin og retur gennemført, mens anden del blev gennemført i sommeren 2008.

Forsøgsrejsen Dublin – Roskilde 2008

Anden halvdel af forsøgsrejsen, der gik fra Dublin til Roskilde blev gennemført i perioden 29. juni-9. august 2008. Der blev tilbagelagt i alt 1.263 sømil. Sejladsen var fordelt på 12 etaper, og blev gennemført på 249 timer. Der blev sejlet i 20 dage og 8 nætter, mens besætningen havde 21 dage i land.

Af hensyn til forskningsplanen blev forsøgsrejsen tilrettelagt med kun et enkelt planlagt stop i Portsmouth og hjemkomsten i Roskilde den 9. august. Der blev sejlet efter vejr-, vind- og strømforhold, og langt størstedelen af rejsen kunne gennemføres under sejl eller for årer.

Ruten gik fra Dublin ned i Den Engelske Kanal rundt om Lands End til Englands sydkyst. Sejladsen fra Wicklow i Irland til Torquay ved Portsmouth i England blev skibets længste enkelt stræk - næsten 56 timer nonstop med ankomst 8. juli. På en stor del af turen havde skibet hård vestlig vind og op til tre meter høje dønninger, der bevirkede at flere besætningsmedlemmer blev søsyge. Efter et par dages hvil gik turen fra Portsmouth mod nord til Lowestoft i Norfolk, England, hvor en del af besætningen på Havhingsten 17.-18. juli blev skiftet ud med friske folk.

På grund af manglende vind blev opholdet i Lowestoft langt. Først den 29. juli var der vind til at begynde turen over Nordsøen. Med skiftende vindforhold blev sejladsen over den sydvestlige del af Nordsøen tilbagelagt på lidt mere end et døgn, hvorefter Havhingsten lagde til kaj i en gren af Den Helder store industrihavn i Holland.

Den 1. august lagde Havhingsten fra kaj i Den Helder med kurs direkte mod Danmark og Thyborøn. Vinden var perfekt - sydvestlig medvind. Efter 48 timers og 260 sømils nonstop sejlads fra Den Helder i Holland sejlede skibet ind i Limfjorden gennem kanalen. På grund af tidspres for at nå hjemkomsten i Roskilde gjorde skibet ikke ophold i Thyborøn, men sejlede videre til Glyngøre, hvor besætningen fik et velfortjent hvil.

Efter afgang fra Glyngøre var vinden dårlig for Havhingsten gennem Limfjorden, skibet tog derfor den 4. august et 30 minutters langt slæb gennem Løgstør Rende, hvorefter skibet kunne sejle igen forbi Ålborg og frem til Hals, hvor skibet ankom 5. august.

Fra Hals gik turen det sidste stykke ned gennem Isefjorden med ophold ved Kulhuse før det ankom i Roskilde den 9. august.

Rejsen blev gennemført uden større uheld og uden alvorlig sygdom ombord. Skibet er blevet afprøvet i forskellige vindstyrker og vindretninger, og i meget varierende sø; de indsamlede data vil dermed give et bredt og nuanceret billede af skibets funktionsevne og sødygtighed.

Hjemkomsten til Roskilde

Roskilde var klædt til fest med Havhingste-bannere i byens centrum og langs alle større indfaldsveje, da Havhingsten som planlagt sejlede ind i havnen den 9. august kl. 14.00. Roskilde Kommune havde arrangeret et særligt kor, der sejlede Havhingsten i møde om bord på Sagafjord og fremførte en til begivenheden komponeret hyldestsang med musik af Fuzzy og tekst af Johannes Møllehave og Jacob Wolf. På Roskilde havn havde omkring 15.000 mennesker samlet sig for at byde skib og besætning velkommen hjem!, heriblandt en officiel modtagelseskomité, der bl.a. omfattede den irske kulturminister Dr. Martin Mansergh, ambassadør Henrik Iversen, ambassadør Joe Hayes og Roskildes borgmester Poul Lindor Nielsen. Museets bestyrelse og repræsentanter for de fonde og sponsorer, der rundhåndet havde støttet projektet, var blandt gæsterne.

Under Havhingstens indsejling i museumshavnen blev Havhingstens fanfare fremført af Den Kgl. Livgardes messingblæsere med en sækkepibe om bord på Havhingsten ved besætningsmedlem Fergus Walker. Efter ankomsten var der taler ved Poul Lindor Nielsen, Dr. Martin Mansergh, Tinna Damgård-Sørensen og skipper Carsten Hvid. Efterfølgende overrakte Poul Lindor Nielsen Roskilde bys pris "En stjerne i natten" til skipper Carsten Hvid.

Havhingsten
fra Glendalough

Hjemkomst programmet indeholdt herefter en uropførelse af en specialkomponeret musikalsk fortolkning af skibets rejse Roskilde-Dublin tur/retur – ”Havhingstens Odyssé” – af den danske komponist Palle Mikkelborg og den irske komponist Shaun Davey.

I relation til hjemkomsten blev der afholdt vikingemarked på Vikingeskibsmuseet fra 9.-12. august, se nærmere Formidling - Publikumsaktiviteter.

Besætning

Forsøgsrejsen har kun kunnet gennemføres takket være de mange frivillige besætningsmedlemmer, der har taget medansvar for projektet. De har udvist et beundringsværdigt engagement, og de har ydet en helt ekstraordinær indsats, som museet er meget taknemmelig for. Både under og efter sejladsen i 2007 var hjemmesiden www.havhingsten.dk åben for tilmelding som besætningsmedlem til hjemrejsen Dublin-Roskilde i sommeren 2008. Herefter fulgte en udvælgelsesprocedure og i januar 2008 blev der afholdt samtaler med de udvalgte. Udvælgelsespanelet drog til Strynø Smakkecentret for at udpege den endelige besætning til forsøgsrejsen fra Dublin til Roskilde. Ved udpegningen af besætningen blev det på grundlag af erfaringerne fra sejladsen til Dublin i 2007 besluttet, at holde antallet af besætningsmedlemmer på 61. I alt 74 personer blev udvalgt af bruttobesætningen, heraf 58 mænd og 16 kvinder. 61 personer var fra Danmark, mens 19 var fra andre lande.

Forskningsplan

Projektets forskningsplan har til mål at afprøve og undersøge tre overordnede problemfelter:

- rekonstruktionen – selve hypotesen om det oprindelige skib
- rekonstruktionens og skibstypens sejleegenskaber
- rekonstruktionens og besætningens funktioner, organisation og logistik

På grundlag af erfaringerne fra forsøgsrejsen til Dublin er den foreløbige vurdering, at hypotesen om det oprindelige skib som helhed er tilstrækkelig troværdig til at give repræsentative udsagn om skibets og skibstypens sejleegenskaber. Skibet er sødygtigt. Det bjærger sig godt, og det bevæger sig kontrolleret selv gennem svær sø. Det lykkedes gennem trimning af bringe skibet i fuld balance.

Der kan holdes fuldt sejl i op til 10-12 m/s, derefter formindskes sejlarealet ved rebning. Rebes der tidligere, mister skibet både fart og højde til vinden. Den foreløbige topfart ligger på omkring 11 knob gennem vandet, og er nået under kraftig vind agten for tværs.

Skibets krydsegenskaber er bedre end forventet. Det har under kryds med fuldt sejl holdt 59 grader til vinden målt over grund. I vindstyrker over 12 m/s kan der fortsat krydses med op til tre reb i sejlet. Der skal gennemføres flere krydsforsøg for at opnå en datamængde, der giver et repræsentativt billede af skibets krydsegenskaber.

Skibet er tungt at ro, men det er muligt at ro direkte op mod relativ kraftig vind, 10-12 m/s, hvis masten lægges ned. Over korte distancer opnås den højeste fart, når der ros på alle årer. Under længere distancer er det mere effektivt at ro på hver anden årer, hvor den enkelte roer kan udnytte sine kræfter optimalt. Der er behov for at gennemføre yderlige ro-forsøg bl.a. med henblik på at afklare ro-teknikken.

Sammenlignende forsøg mellem kryds og roning direkte op mod vinden har foreløbig vist, at skibet i let til jævn vind bevæger sig hurtigere frem mod målet under årer end for sejl – når det altså går direkte op mod vinden. Det foreløbige indtryk af skibet er, at det primært er konstrueret som et sejlskib, mens årerne har sekundær betydning.

Formidling

Projektets formidlingsplan har som mål at formidle selve skibet og rejsen samt de undersøgelser- og forskningsprocesser, der foregår undervejs, mens de foregår, til et internationalt publikum. Rejsen skal desuden sættes i sammenhæng med de forudgående års arbejde; og de problemstillinger, der forfølges undervejs, skal sættes ind i en skibsarkæologisk og kulturhistorisk sammenhæng. Formidlingsplanen er først og fremmest baseret på elektronisk formidling med projektets hjemmeside som platform, men bl.a. udstillinger, film og publikumsaktiviteter er også centrale elementer i formidlingsplanen.

Hjemmeside

Hjemmesiden www.havhingsten.dk er, som nævnt, projektets vigtigste formidlingsplatform, og der er gennem hele året arbejdet med at videreudvikle sitet.

I 2008 blev hjemmesiden især opdateret på det kulturhistoriske og forskningsmæssige felt og udbygget med nyt undervisningsmateriale ligesom der op til sejladsen løbende blev udsendt nyheder om projektet og klargøringen af skibet (se nærmere Skoletjenesten - Havhingsten fra Glendalough). Det kulturhistoriske baggrundsmateriale om lokaliteter på rejseruten, historiske personer og relevante temaer blev skabt i samarbejde med bl.a. National Museum of Ireland og Hunterian Museum i Skotland (University of Glasgow), Roskilde Museum og Skoletjenesten.

Under rejsen kunne de besøgende, som i 2007 via hjemmesiden følge skibets aktuelle position og rute på et elektronisk kort. En signatur angav skibets status (for sejl, årer eller under anker), og en del af de data, som skibets elektroniske log opsamlede vedrørende fart, kurs, vind- og vejrforhold, blev formidlet i real-tid. Sejladsens forskningsmæssige aspekter kunne følges i skibets logbog og særligt tilrettelagte dokumentationsdagbøger. Rejsen blev formidlet via nyheder, nyhedsbreve, pressemeddelelser og foto. Som noget nyt var det også muligt, at følge skibet "live" via video-podcast.

Under sejladen i 2007 havde de enkelte indholdsleverandører til hjemmesiden ofte vanskeligt ved at finde tid, rum og ro til at få udarbejdet deres indlæg. Under planlægningen af sejladen 2008 blev der taget højde for dette og etableret en 24 timers internetadgang om bord på følgeskibet *Cable One*. På den måde var det muligt, at sende og modtage data, uanset hvor skibet befandt sig. Det betød, at der kunne arbejdes med indhold til hjemmesiden, sendes og modtages mails og gøres film og billeder tilgængelig for medier, når det passede indholdsleverandørerne, ligesom der blev skabt daglige beretninger, nyheder, pressemeddelelser og videopodcasts/billeder til hjemmesiden.

Hjemmesiden, der havde en dansk og engelsk version, havde under hjemrejsen fra Dublin 29. juni- 9. august 2008 i alt 268.478 unikke besøg, hvilket er et fald på ca. 40.000 i forhold til sejladen i 2007. I perioden 1. juni-31. august 2008 havde hjemmesiden 1.6 millioner sidevisninger, et fald på 15 % i forhold til samme periode i 2007. I ugerne op til sejladen havde hjemmesiden store serverproblemer, hvor flere gik forgæves på hjemmesiden. Det havde måske betydning for om de besøgende vendte tilbage til siden under sejladen.

Vi opnåede altså ikke samme succes i 2008 som i 2007, når vi vurderer tallene samlet set. Med en enkelt undtagelse lå tallene højere i 2007 gennem hele togtet. Eneste undtagelse var Havhingstens ankomst til Limfjorden, hvor vi på en enkelt dag fik knapt 23.000 besøg. Da skibet i 2007 indtog Skagerrak i silende regn, havde hjemmesiden godt 21.000 besøg. Tallene bekræfter den forudgående formodning om, at det ville blive sværere at tiltrække opmærksomhed i 2008. Det er dog et lyspunkt, at antallet af tilbagevendende besøgende på hjemmesiden steg i sejladsperioden i 2008 målt i forhold til 2007. Desuden brugte de besøgende generelt længere tid på hjemmesiden.

Hjemmesiden har modtaget økonomisk støtte fra Kulturnet Danmark puljen, ITiF e-museum, Forsknings- og innovationsstyrelsen (FIST) samt fra det irske kulturministerium (DAST).

Udstillinger mv.

Se under Formidling - Udstillinger samt Skoletjenesten.

Andre aktiviteter omkring Havhingsten

Se under Formidling - Publikumsaktiviteter og Undervisning og kursusaktivitet.

Foredrag om Havhingsten

Opmærksomheden omkring Havhingstens forsøgsrejse har været overvældende bl.a. med stor efterspørgsel på foredrag om projektet, skibet og dets besætning. Gennem hele 2008 er der udbudt en foredragsrække, som sponsorer, firmaer og foreninger kunne bestille ud af huset. Foredragene dækker både den specifikke arkæologiske og historiske forskning bag byggeriet af skibet, organiseringen og sejladen – formålet med at afprøve og dokumentere skibet og dets sejlegenskaber i de farvandsområder det originale skib besejlede, samt de udfordringer, vilkår og eventyr den 60 mand stor besætning oplevede undervejs.

51 af disse foredrag er afholdt af museumsinspektør og besætningsmedlem Louise K. Henriksen, under titlerne:

- *Havhingsten fra Glendalough – den gode historie*
- *Eksperimentel arkæologi og Forsøgsrejse*
- *Vikingerne og Havhingsten i Irland*

Mens yderligere 22 foredrag blev afholdt af museets inspektører og studenter.

Museumsinspektør og besætningsmedlem Louise K. Henriksen har den 29.-30.marts afholdt 6 foredrag om sejladsen 2007 på Det Irske Nationalmuseum Collins Barrack i Dublin i forbindelse med museets udstilling om Havhingsten.

Under sejladsen 2008 afholdt museumsinspektør og besætningsmedlem Louise K. Henriksen tre foredrag i Howth og Wicklow i Irland samt i Portsmouth, England, hvor der blev afholdt marinarkæologisk konference.

Den store opmærksomhed omkring Havhingstens sejlads og interessen for bestilling af foredrag affødte også forespørgsler om foredrag på Vikingeskibsmuseet. Efter skibets hjemkomst blev der afholdt en offentlig foredragsrække under titlen ” Havhingsten fra Glendalough – vision, formidling og forskning”. Foredragene er med stor deltagelse afholdt i Vikingeskibshallen fra november 2008 til april 2009:

- 18. november 2008 *Projekt Fuldblod på Havet* ved Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen.
- 9. december 2008 *Formidling - langt fra land og langt fra publikum* ved projektleder Preben Rather Sørensen.
- 20. januar 2009 *Den ultimative test* ved leder af bådeværftet Søren Nielsen.
- 17. februar 2009 *Rejsen til Dublin med Havhingsten* ved Skipper Carsten Hvid.
- 24. marts *Rejsehastighed mellem Danmark og Norge i Vikingetiden* ved Arkæolog Ph.d. Anton Englert.

Se nærmere under Forskning - Foredrag og Formidling - Foredrag.

Publikumsanalyse og ”Havhingste-effekt ”Passion Points 2008”

I april og maj 2008 gennemførte MindShare en analyse af kendskab, interesse og holdninger til events- og arrangementsbesøg indenfor forskellige kategorier (museer, festivaler/koncerter, forlystelsesparker og sportsevents). Vikingeskibsmuseet indgik for første gang i analysen, der blev gennemført op til Havhingstens afsejling fra Dublin 29. juni. Da museet ikke tidligere har været en del af undersøgelsen, kan der ikke aflæses en udvikling, men alene en status. Det er derfor planen, at følge op på udviklingen de kommende år.

Publikationer

Samtidig med at Havhingsten fra Glendalough afrejste fra Dublin 29. juni udgav Vikingeskibsmuseets udstillingsafdeling den tosprogede fotobog *Havhingsten fra Glendalough. Roskilde-Dublin 2007. En forsøgsrejse i billeder*. Bogen beskriver i billeder den første del af forsøgsrejsen fra Roskilde til Dublin i 2007 og følger sejladsen over Kattegat og Skagerrak til Norge, herfra over Nordsøen til Orkney, videre langs den skotske vestkyst og Hebriderne til

Isle of Man og endelig over Det irske Hav til Dublin. Fotografierne er hovedsagelig optaget af Vikingskibsmuseets fotograf Werner Karrasch, der har dokumenteret skibet i sit rette element – havet - og samtidig i en visuel kontekst – landskabet. Lyset, skyggerne og farvespillet i havet, der fremhæver detaljer – samt det abstrakte i de nordatlantiske landskaber, giver mulighed for at sanse og opleve skibet i et anderledes perspektiv. Bogen er trykt med støtte fra Skibsreder Carsten Brebøls almennyttige Fond.

Dokumentarfilm

5. januar 2008 sendte BBC TWO et 90 minutters dokumentarprogram ”Viking Voyage” om sejladsen med Havhingsten fra Roskilde til Dublin 2007, 1. juli-14. august 2007. En producer og en kameramand fra BBC Timewatch History udgjorde under hele sejladsen en del af besætningen på Havhingstens følgeskib, for at være tæt på det arkæologiske eksperiment, sejladsen og besætningens oplevelser undervejs. Programmet blev vist på engelsk tv i næstbedste sendetid og havde 1.9 millioner seere.

Mere end 10 millioner hjem verden over, havde d. 17. august mulighed for at følge med på Havhingstens sejlads fra Roskilde til Dublin 2007, da Viasat History havde premiere på BBC-programmet ”Vikingskibets skjulte gåder”.

Presse

Vikingskibsmuseet etablerede et pressesekretariat om bord på følgeskibet *Cable One*. Sekretariatet bestod af en professionel journalist, en videojournalist, en tekniker og museets fotograf. Det lykkedes sekretariatet, at skabe stor opmærksomhed om sejladsen blandt de lokale danske medier, der viste meget stor interesse for sejladsen, da skibet ankom til Nordjylland i starten af august 2008. Undervejs gav journalisterne og flere af besætningsmedlemmerne interviews til især Danmarks Radios regionale radiostationer (København, Sjælland og Nord- og Midtjylland). Det var derimod vanskeligt, at trænge igennem til de landsdækkende medier, såvel aviser som TV og radio. Det blev dog til enkelte indslag i radio og TV, mens de landsdækkende aviser især gjorde brug af Ritzau-telegrammer.

Artiklerne i de lokale medier læses traditionelt af mange mennesker, og eksponeringen af Havhingsten og Vikingskibsmuseet, har givet os talerør overfor rigtig mange potentielle gæster til museet.

Ligesom i 2007 fulgte Roskilde Dagblad rejsen dag for dag.

Dansk-irsk samarbejde

Projektet har kun kunnet realiseres takket være samarbejde med en lang række personer og institutioner i Dublin. De centrale samarbejdspartnere har i 2007 været:

- *Department of Arts, Sport and Tourism, Dublin*: Afdelingschef Chris Flynn, projektansvarlig Eamonn Mac an Bheatha og Fuldmægtig Anne Holliday
- *National Museum of Ireland, Dublin*: Director Patrick F. Wallace, Head of Services Seamus Lynam, Head of Facilities Gregory Kelly, Head of Collections Ragnall O’Floinn, Marketing, Aoife Demel, Education, Felicity Devlin
- *Dublin Docklands Development Authority*: Marketingschef Loretta Lambkin, projektansvarlig Carmel Smith
- *Dublin City Council*: Paul Mooney, Mary Weir

- *Dublin Tourism*: Sam Johnston
- Øvrige: John Nicholls, VisitDenmark.dk, Aer Lingus
- *Den danske ambassade i Dublin*: Ambassadør Henrik Rée Iversen, 1. ambassadesekretær Mikkel Hagen Hess, Praktikant Mette Mørk Andersen
- *Dublin Port*: Seamus McLoughlin og Emma McGuinness

Som udløber af det dansk-irske samarbejde modtog Skipper Carsten Hvid i marts Irlands fornemste maritime pris ”Cork Dry Gin International Sailing Award” i Dublin. Cork Dry Gin Sailor of the Year Awards blev grundlagt i 1996 og repræsenterer alt det der er prisværdigt, innovativt og banebrydende på den irske sejler scene. Hver måned udpeges en eller flere personer som tilsammen udgør de nominerede til årets sejler. Et panel af journalister og organisationsfolk indenfor den maritime verden udpeger vinderen blandt de nominerede.

Økonomi

I december 2007 donerede Nordea Danmark Fonden 3 millioner til følgeskibet på hjemturen 2008 og Skibsreder Carsten Brebøls Almennyttige Fond gav 2 millioner kroner til selve sejladserne. Dermed var en væsentlig del af økonomien i sejladserne sikret. Herudover er i 2008 især søgt midler til hjemkomstarrangementet for skibet i Roskilde og til produktion af musik om Havhingsten.

Projektet har i 2007-2008 modtaget ekstraordinære offentlige tilskud fra: Department of Arts, Sport and Tourism, Ireland; Roskilde Kommune; Culture Ireland; Region Sjælland; Kulturregion Midt- og Vestsjælland.

Projektet har i 2007-2008 modtaget tilskud fra offentlige puljer: Kulturnet Danmark puljen; ITiF e-museum; Forsknings- og innovationsstyrelsen (FIST); Statens Kunstfond, Tonekunstudvalget for rytmisk musik

Projektet har i 2007-2008 modtaget støtte fra fonde: Skibsreder Carsten Brebøls alm. Fond; Nordea Danmark Fonden; A/S Dampskibsselskabet Orient's Fond (NORDEN); Augustinus Fonden; Den Obelske Familie Fond; Brøderne Hartmanns Fond; Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond; Nykredits Fond; Konsul Georg Jorck og hustru Emma Jorck's Fond; Familien Hede Nielsens Fond; Knud Højgaard's Fond; JL-Fondet.

Projektet har i 2007-2008 modtaget sponsorater fra:

JD Contactor; Viking Life-Saving Equipment; Furuno; Thrane & Thrane; RIR-revision; Roskilde Østre Rotary Klub; RIFF skilte. En række private: Karin Engelberth Hansen og John Olsen; A. Christensen; E. Holliman; Orla Wilms og anonym giver.

Andre aktiviteter

Vikingskibsmuseet meldt sig ind i foreningen Danske Turist Attraktioner (DTA) i foråret 2006 med henblik på at få en uvildig vurdering og en officiel klassificering af museet som turistattraktion. DTA's klassificering sker på grundlag af en ekstern, uafhængig og faglig vurdering af attraktionens oplevelsestilbud, service og fysiske faciliteter med inddragelse af turistattraktionens egne brugerundersøgelser. Vurderingen lægger størst vægt på oplevelsen såsom atmosfære og stemning, variation, kulturel værdi og originalitet samt formidling. Som resultat af vurderingen fik Vikingskibsmuseet i 2006 tildelt 5 ud af 5 mulige stjerner. De 5 stjerner er udtryk for, at museet vurderes som en helstøbt attraktion på internationalt niveau. Beskrivelsen af museet kan ses på hjemmesiden <http://www.turistattraktion.dk/>. Museet har i 2008 formået at fastholde de 5 stjerner.

Museets personale har gennem året repræsenteret museet i en række eksterne aktiviteter:

Økonomichef Claus Christiansen:
Medlem af bestyrelsen for Roskilde Vandrerhjem.
Medlem af bestyrelsen for ODA.
Medlem af Havneforum.
Deltager i kulturerhvervssamarbejdet i Roskilde.

Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen:
Medlem af Skoletjenestens bestyrelse.
Bestyrelsesformand for Tømmervik Tekstilverksted, Norge.
Medlem af WoCos repræsentantskab.
Medlem af RUCMUS styregruppe

Leder af marinarkæologiske undersøgelser Jørgen Dencker:
De marine museers repræsentant i Arkæologisk Udvalg, Dansk Sportsdykker Forbund.
Medlem af MariNet, referencegruppe for den marinarkæologiske repræsentant i Arkæologisk Råd.
Medlem af Styregruppen "Kultur- och Miljöhistoria i Nordisk Vikingatid och Medeltid". Et Nordisk Netværk betalt af NorFA med udgangspunkt i undersøgelserne ved Hólar, Island.
Koordinator i den af MariNet (tidligere MARE-gruppe) nedsatte "Vindmøllekoordinationsgruppe".
Medlem af "European Archaeology Council Underwater Heritage Working Group".

Museumsinspektør Anton Englert:
Medlem af programudvalget for "12th International Symposium of Boat and Ship Archaeology".
Medlem af Kontaktudvalget for dansk maritim historie- og samfundsforskning.
Medlem af Wissenschaftlicher Beirat der Stiftung Oldenburger Wall e.V., Oldenburg in Holstein.
Medlem af planlægningsgruppe til projektet Sicherung und Präsentation der Bremer Kogge, Deutsches Schiffahrtsmuseum, Bremerhaven.

Museumsinspektør Merete Ettrup:

Museets repræsentant i foreningen ”Råejlere i Danmark”.

Medlem af styregruppen for kultur/erhvervssamarbejdet ”Brug Kulturen”.

Arbejdsgruppe til oprettelse af en forening for Kystkulturen i Danmark.

Medlem af Havnens Venner.

Deltager i RUCMUS projektet.

Museumsinspektør Morten Gøthche:

Medlem af Skibsbevaringsfonden.

Chef for udstillinger og samlinger Anne-Christine Larsen:

Koordinator for gruppen af forhistoriske arkæologer i Organisationen Danske Museer (ODM).

Medlem af styregruppen for The Viking Unst Project, Shetland.

Teknisk chef Morten Nielsen:

Medlem af Havneforum.

Aktivitetschef Poul Nygaard:

Museets repræsentant i foreningen ”Råejlere i Danmark”

Medlem af styregruppen for kultur/erhvervssamarbejdet ”Brug Kulturen”.

Museumsinspektør Mikkel H. Thomsen

De marine museers repræsentant i Arkæologisk Udvalg, Dansk Sportsdykker Forbund.

Medlem af MariNet, referencegruppe for den marinarkæologiske repræsentant i Arkæologisk Råd.

Bygninger

Lager

Museet har de eneste år haft lagerplads på Himmelev Skole. Lageret er i efteråret afviklet.

Vikingskibshallen

De er i løbet af efteråret monteret lys i montererne og i selve disken i museumsbutikken. Det giver bedre mulighed for at se de ustillede varer.

Vikingskibshallens tag er utæt flere steder, og der arbejdes løbende på nødreparationer af tagpappen. En gennemgribende renovering af hele taget er nødvendig indenfor få år.

Restaurering, modernisering og udbygning af Vikingskibshallen

Arbejdet med restaurering, modernisering og udbygning af Vikingskibshallen er genoptaget i slutningen af året.

Museumshavnen

I sensommeren og efteråret fik museumshavnen tilføjet friholderværk og 14 sikkerhedsstiger, som vil gøre havnen mere funktionel og anvendelig for museets nordiske både og vikingskibsrekonstruktioner. Vikingskibsmuseet har koordineret arbejdet, der er udført af entreprenørfirmaet Carl Bro. Museet har desuden ført løbende tilsyn med byggeriet og har udarbejdet løsninger af detailproblematikker. Sideløbende er der arbejdet på en plan for de øvrige kajanlæg, således at disse kan blive optimeret indenfor de kommende år.

Snekken

Der er etableret klimaanlæg i Restaurant Snekkens selskabslokaler. Der arbejdes fortsat med mindre forbedringer i tilknytning til lokalerne.

Museumsøen

Vikingskibsmuseet gennemførte i efteråret en bekæmpelse af den stadigt stigende algevækst på især Museumsøens nordvendte bygningsfacader. Til arbejdet anvendes en ny, forbedret algefjerner. På grund af arbejdets omfang vil behandlingen pågå løbende fremover.

Der blev igen i 2008 givet dispensation til etablering af betalingsområder på Museumsøen.

Som de seneste år er betalingsområderne markeret symbolsk med træer, tovværk og skilte.

Aktivitetshusets store undervisningslokale fungerede i sommersæsonen som kombineret butik/café og udstilling. Omdannelsen fra undervisningslokale til café/butik og udstillingsrum krævede en lettere ombygning af hele lokalet.

Administration og personale

Bestyrelse

Pr. 1. januar 2007 trådte museets nye vedtægter i kraft og museet fik ny bestyrelse. Bestyrelsens medlemmer vælges for 4-årige perioder, der følger de kommunale valgperioder.

Museets bestyrelse sammensættes og udpeges som følger:

- Borgmesteren i Roskilde Kommune
 - udpeget af Roskilde byråd
- Et medlem af byrådet i Roskilde Kommune
 - udpeget af Roskilde byråd
- En person med indsigt i politiske beslutningsprocesser på regionalt og statsligt niveau
 - udpeget af Vikingeskibsmuseets Venner
- En person med relevant kompetence for museets strategiplan
 - udpeget af Vikingeskibsmuseets Venner
- En person med forskningskompetence
 - udpeget af Vikingeskibsmuseets Venner
- En person med erhvervskompetence fra en større virksomhed
 - udpeget af Dansk Industri

I museets bestyrelse har i 2008 bestået af:

- Formand Poul Lindor Nielsen, borgmester, Roskilde Kommune
- Næstformand Leo Bjørnskov, tidligere departementschef (formand i Vikingeskibsmuseets venner)
- Evan Lynnerup, kulturudvalgsformand, Roskilde Kommune
- Gurli Martinussen, direktør (bestyrelsesmedlem i Vikingeskibsmuseets venner)
- Poul Holm, rektor, Roskilde Universitetscenter (næstformand i Vikingeskibsmuseets venner)
- Lars Fredsted, adm. direktør

I sommeren 2008 trådte Poul Holm ud af bestyrelsen idet han har fået ansættelse som Academic Director på Trinity College i Dublin. Vikingeskibsmuseets Venner afventer valget af en ny rektor for RUC før Poul Holms afløser i foreningen vælges og hermed udpegningen af et nyt medlem til Vikingeskibsmuseets bestyrelse.

Chefgruppe

Vikingeskibsmuseets chefgruppe har i 2008 bestået af:

- Direktør Tinna Damgård-Sørensen
- Økonomichef Claus Christiansen
- Udstillingschef Anne-Christine Larsen, fratrådt 31.12. 2008
- Chef for bådeværft Søren Nielsen
- Aktivitetschef Poul Nygaard, fratrådt 31.7. 2008
- Teknisk chef Morten Nielsen, fratrådt 1.11. 2008

Samarbejdsudvalg

I foråret 2007 blev der afholdt valg til posterne som medarbejderrepræsentanter i museets samarbejdsudvalg.

Samarbejdsudvalget var herefter sammensat som følger:

Ledelsesrepræsentanter: Tinna Damgård-Sørensen, formand
Claus Christiansen
Søren Nielsen

Tillidsrepræsentanter: Rikke Johansen, næstformand HK
Anton Englert Dansk Magisterforening
Tom Nicolajsen Dansk Metal

Sikkerhedsudvalg

I foråret 2007 blev der afholdt valg til posterne som medarbejderrepræsentanter i museets sikkerhedsudvalg.

I 2008 var sikkerhedsudvalget sammensat som følger:

Formand: Tinna Damgård-Sørensen

Ledelsesrepræsentanter: Morten Nielsen , fratrådt pr. 1.11.2008

Sikkerhedsgruppen for Teknisk personale

Anne-Christine Larsen Sikkerhedsgruppen for Kontorpersonale

Poul Nygaard, pr. 1.8. 2008 afløst af Claus Christiansen

Sikkerhedsgruppen for Frontpersonale

Sikkerhedsrepræsentanter: Ture Malte Møller

Sikkerhedsgruppen for Teknisk personale

Jørgen Dencker

Sikkerhedsgruppen for Kontorpersonale

Hans Peter Nielsen

Sikkerhedsgruppen for Frontpersonale

Morten Nielsen har været udpeget som næstformand i udvalget, og har som museets sikkerhedschef varetaget det daglige sikkerhedsarbejde. Da Morten Nielsen pr. 1.11. 2008 fratrådte som teknisk chef, blev administrationschef Claus Christiansen ny næstformand i sikkerhedsudvalget og chef for det daglige sikkerhedsarbejde.

Personale

OBS Afsnittet er under udarbejdelse!

Økonomi

RESULTATOPGØRELSE

for perioden 1. Januar - 31. December 2008
beløb i 1.000 kr.

Indtægter	2007	2008
Modtagne offentlige tilskud	13.351	13.615
Entré	5.886	6.411
Butik, restaurant og café	6.096	5.779
Salg af ydelser	7.769	8.107
Donationer og sponsorater	6.190	7.332
Finansielle poster	628	864
Indtægter i alt	39.920	42.108

Udgifter

Andre eksterne udgifter	-20.762	-21.175
Personaleomkostninger	-19.149	20.924
Afskrivninger	0	0
Udgifter i alt	-39.911	-42.099

Årets resultat	9	9
-----------------------	----------	----------

Miljøregnskab	2007	2008
Elforbrug i kWh	315.385	343.837
Varmeforbrug i Mwh	557	601
Vandforbrug i m ³	1.418	1.676

BALANCE

pr. 31. December 2008
beløb i 1.000 kr.

Aktiver	2007	2008
Bygninger	5.260	5.260
Varebeholdninger	1.509	1.485
Tilgodehavender	3.842	3.362
Forudbetalte omkostninger	418	776
Deposita	54	48
Likvide beholdninger	16.206	19.274
Aktiver i alt	27.289	30.205

Passiver

<i>Egenkapital</i>		
Overført overskud fra tidligere år	27	36
Årets overskud	9	9
Egenkapital i alt	36	45

Gæld

Hensættelser og igangv. projekter	17.878	19.523
Prioritetsgæld	5.260	5.260
Leverandører af varer/tjenesteydl.	1.317	1.526
Anden gæld	2.798	3.851
Gæld i alt	27.253	30.160
Passiver i alt	27.289	30.205

Roskilde, 20. april 2009

Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen
Økonomichef Claus Christiansen

Revisor: RIR REVISION statsautoriserede revisorer I/S
Foranstående resultatopgørelse og balance er en forenklet
udgave af årsrapporten, herunder ved udeladelse af noter.

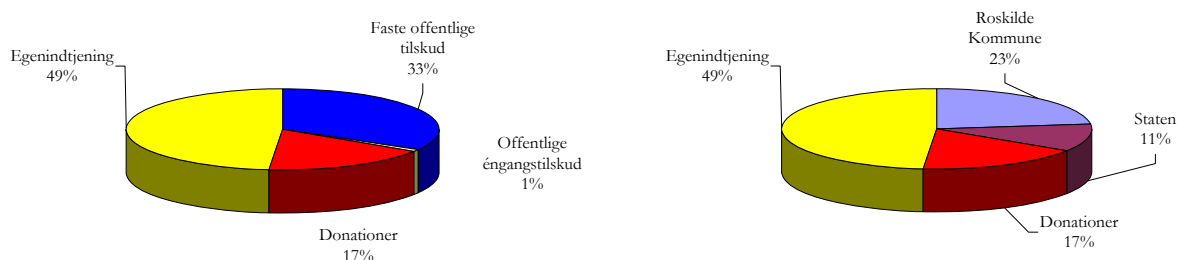
Bestyrelse:
Poul Lindor Nielsen
Evan Lynnerup
Leo Bjørnskov
Gurli Martinessen
Lars Fredsted

Tilskud

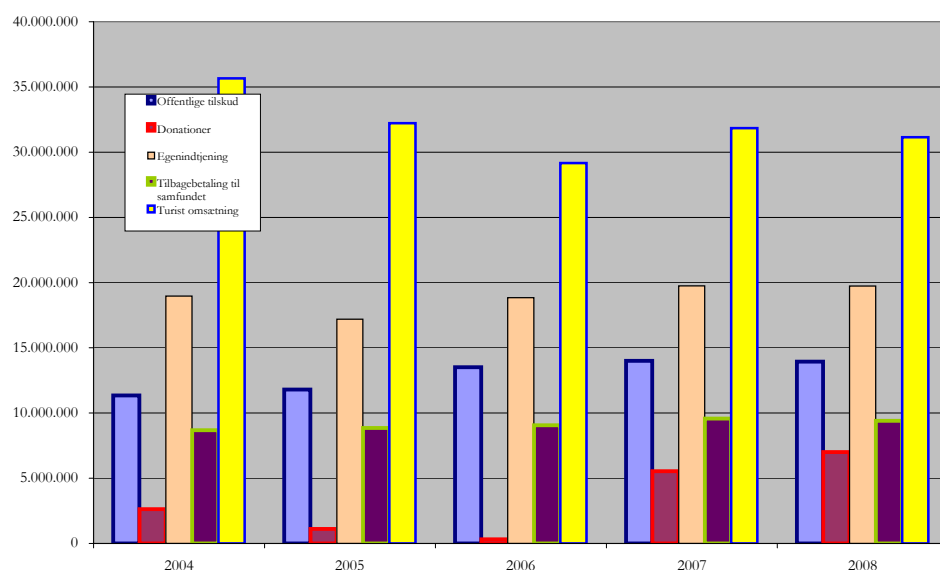
Vikingskibsmuseet har i 2008 modtaget offentlige tilskud fra Roskilde Kommune og fra Staten.

Vikingskibsmuseets faste offentlige tilskud i 2008 udgjorde i alt 34 % af museets driftsgrundlag. Roskilde Kommune har i 2008 ydet ekstraordinære engangstilskud på i alt kr. 329.000 til projektsekretariat i forbindelse med Havhingstens sejlads hjem fra Dublin i 2008. Det ekstraordinære offentlige tilskud har udgjort ca. 0,8 % af museets driftsgrundlag i 2008.

Herudover har Vikingskibsmuseet modtaget donationer fra Nordea Danmark Fonden, Skibssreder Carsten Brebøls alm. fond, Friluftsrådet, Forsknings- og innovationsstyrelsen, Farumgaard Fonden, Region Midt- og Vestsjælland, Kulturministeriet i Irland (Department of Arts, Sport and Tourism), Bikuben Fonden, Knud Højgårds Fond, A/S Dampskibsselskabet Orient's Fond, JL Fondet, Vikingskibsmuseets venneforening, Kunststyrelsen samt modtaget sponsorater fra RIR- Revision og private sponsorer og produktponsorater fra Jydsk Dykkerservice, Viking Life-Saving Equipment, og BP-gas og indgået rabataftaler med Frisport og Friluftsland.

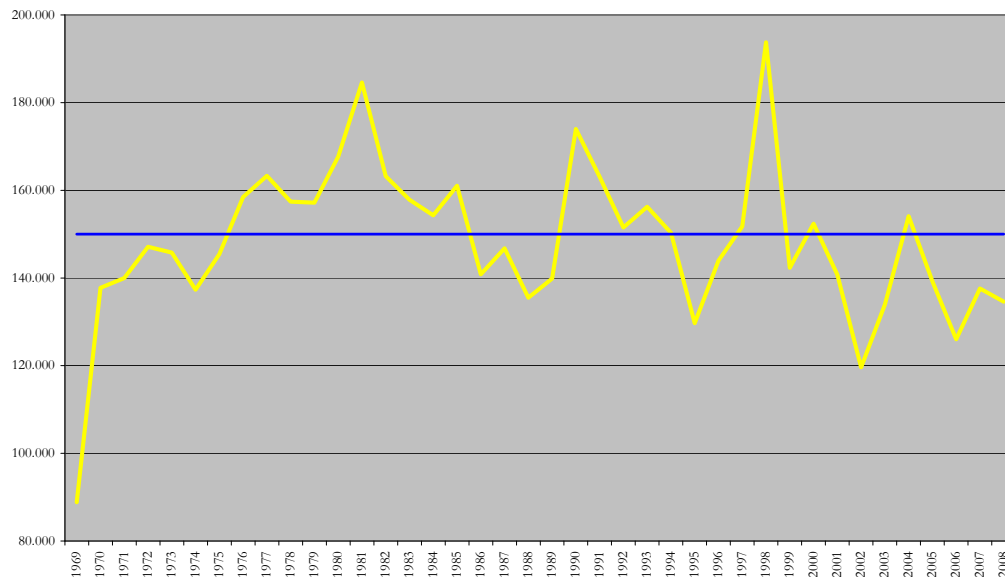
Tilskud og indtægter 2008

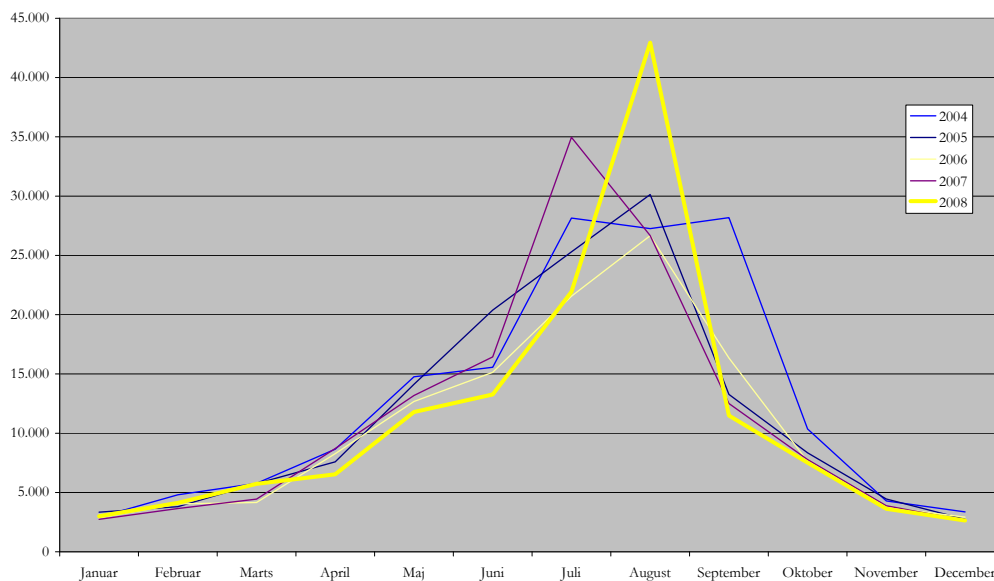
Udvikling i tilskud og indtægter fra 2004-2008

Besøgende

Vikingskibsmuseet blev i 2008 besøgt af 134.594 gæster, hvilket er 3.001 færre end året før, svarende til et fald på ca. 2,2 %. Faldet formodes at afspejle afmatningen i forbindelse med finanskrisen, men med en modregning for en stadig stor interesse for Havhingstens sejlads.

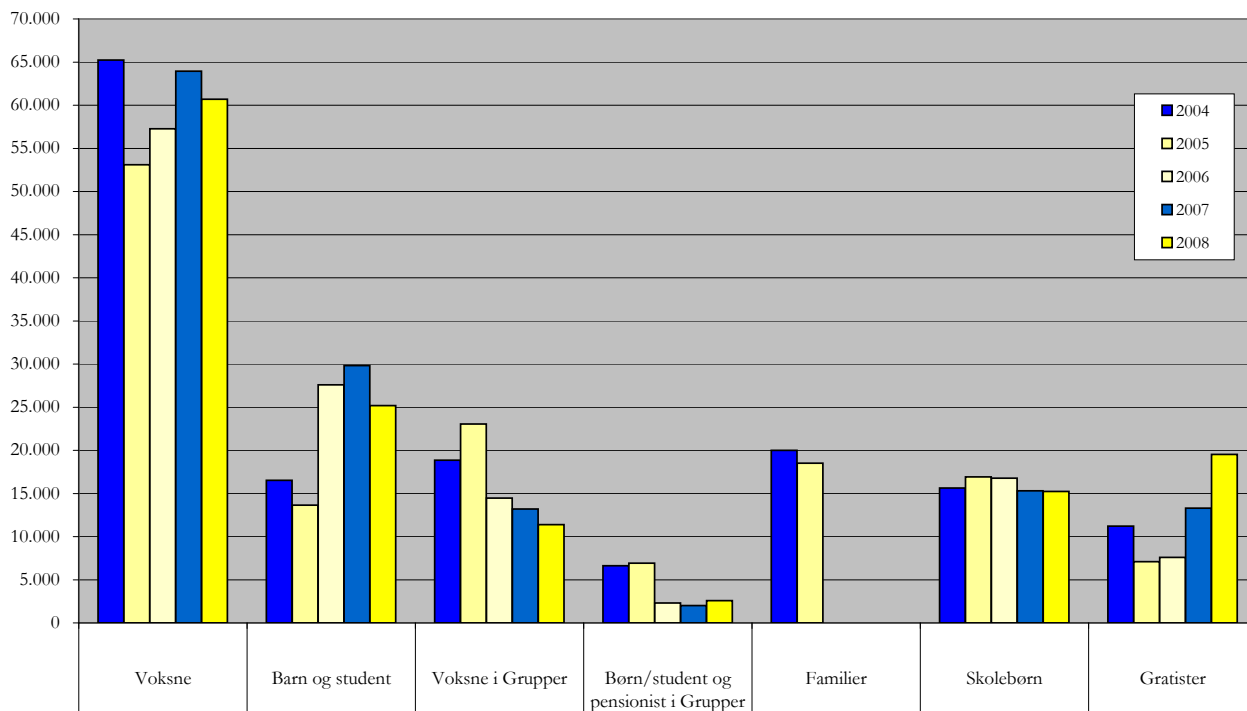
Besøgstal: udvikling 1969-2008

Museets besøgende fordelt på måneder: udvikling 2002-2008

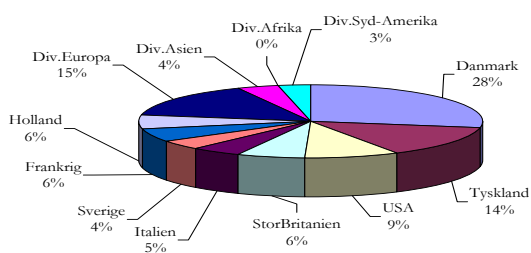
I 2006 fik børn og unge under 18 år gratis adgang til Vikingskibsmuseet. I den forbindelse ændredes museets entrésystem; familiebilletten udgik, hvorfor antallet af voksne og børn er øget relativt i statistikken.

I besøgsgruppen "Voksne i grupper" indgår aftaler med forskellige kortudbydere såsom FDM, Danhostel og lignende.

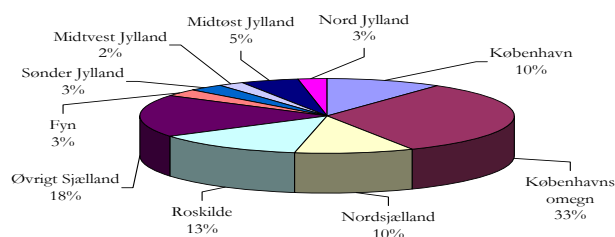

Udvikling i besøgsgrupper 2004-2008

I forbindelse med billetsalget er 33.700 gæster, svarende til 25 % af de besøgende, blevet spurgt om hjemland eller postnummer. 72,3 % af Vikingskibsmuseets betalende gæster kom i 2008 fra udlandet, mens 27,7 % kom fra Danmark. Af de besøgende kom 3,9 % fra Roskilde.

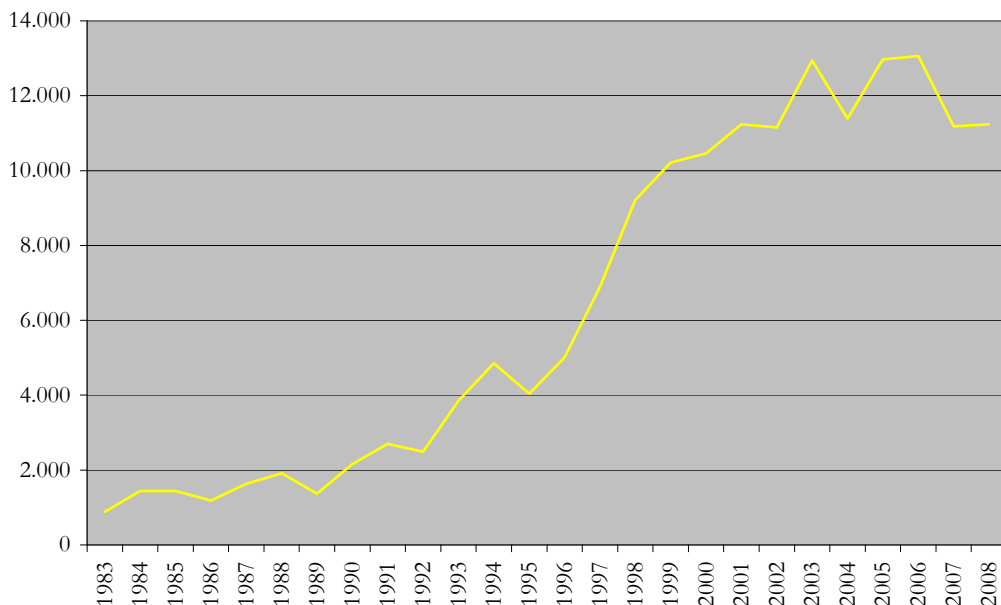
Den internationale sammensætning af betalende gæster i 2008

Fordeling af de 27,7 % danske besøgende på landsdele 2008

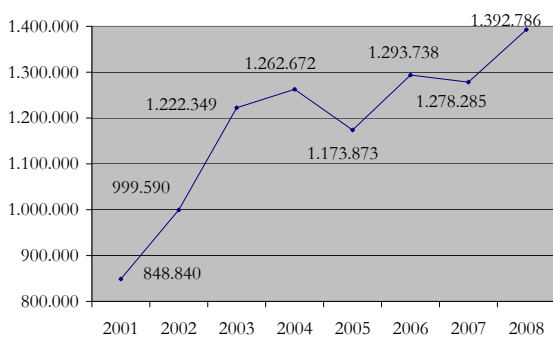
Sejlads

11.238 gæster har i 2008 deltaget i sejlads med både fra Vikingeskibsmuseets bådsamling på Roskilde Fjord. Det er en stigning i forhold til året før på 58 deltagere. Stigningen fordeles på 238 skolebørn, 84 på turister og et fald på 264 deltagere på private grupper.

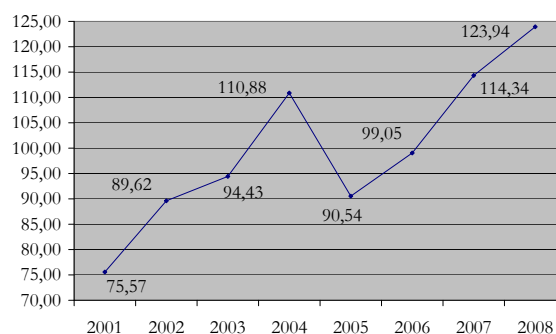

Antal gæster, der har deltaget i sejlads 1983-2008

Omsætningen i sejladsen er steget fra kr. 848.840 i 2001 til kr. 1.392.786 inkl. moms i 2008, svarende til en stigning på 64,1 %.

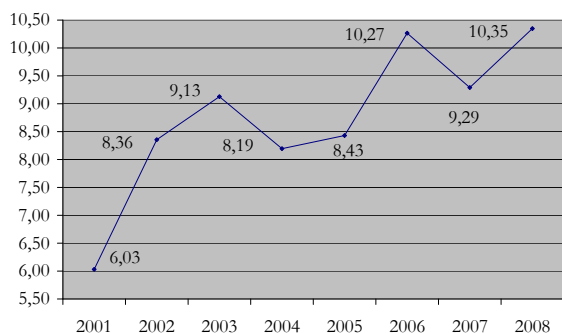
Udvikling i omsætning i sejladsen 2001-2008

Udvikling i sejladsomsætning pr. sejlede gæst 2001-2008

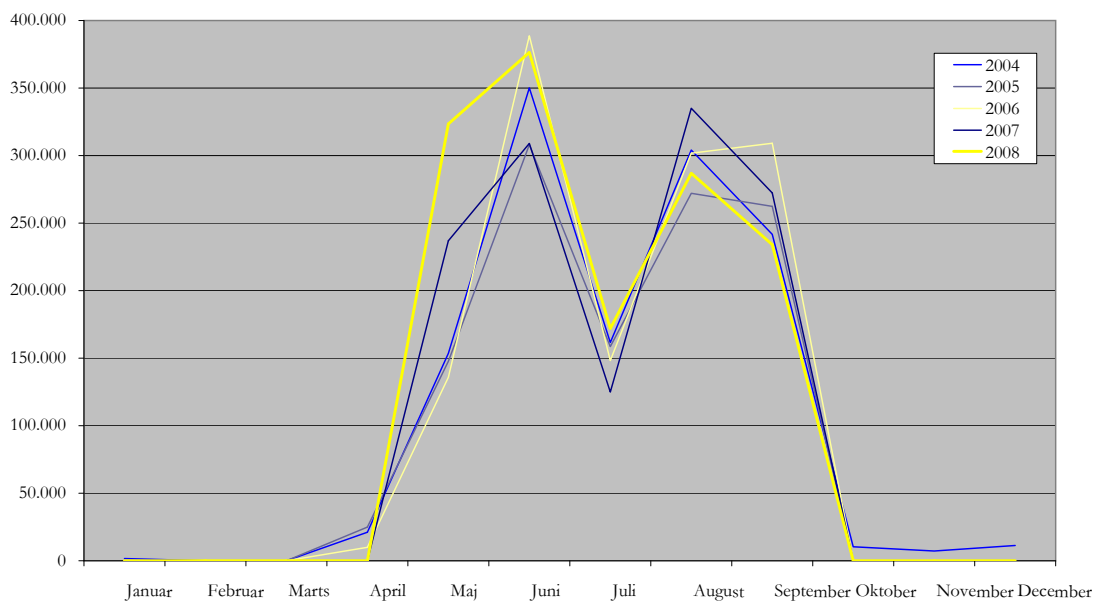
Omsætningen pr. sejlede gæst er i samme periode steget fra kr. 75,57 til kr. 123,94 inkl. moms, svarende til en stigning på 64,0 %.

Sejladsomsætningen pr. museumsgæst er steget fra 6,03 til kr. 10,35 inkl. moms, svarende til en stigning på 71,6 %.

Udvikling i sejladsomsætning pr. museumsgæst

Sejladsaktiviteten er størst i forårs- og sensommermånederne, hvor skoler og firmaer udgør de store kunde grupper. I perioden medio juni til medio august holder skoler og firmaer ferie, hvorfor aktiviteten stort set begrænser sig til turistsejladser.

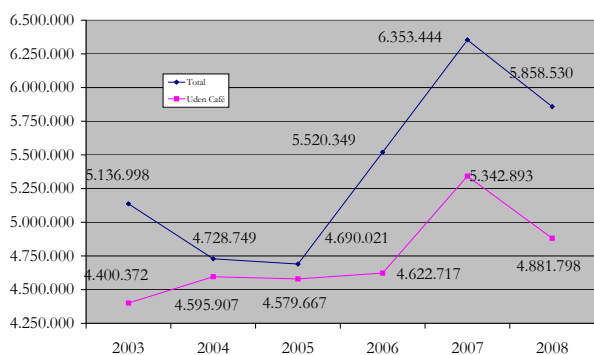

Sejladsomsætning fordelt på måneder 2004-2008

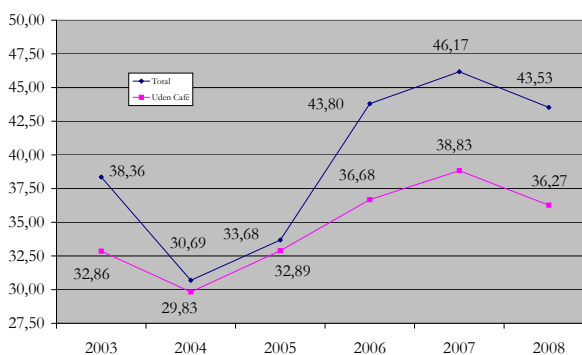
Butik

Omsætningen i museumsbutikken er steget fra kr. 5.136.998 i 2003 til kr. 5.858.530 inkl. moms i 2008. Omsætningen pr. gæst er i samme periode steget fra kr. 38,36 til kr. 43,53, svarende til en stigning på 13,5 %.

Sammenlignet med sidste år ses et fald på kr. 494.914 i den samlede omsætning. Sammenlignes der med hele perioden, indeholder omsætningen i 2003 og igen fra 2006 også sommercaféen på Museumsøen, i 2004 og 2005 var sommercaféen bortforpagtet. Betragtes omsætningen fra butikken isoleret (dvs. uden omsætning i automatcaféen i Vikingskibshallen og caféen på Museumsøen) er omsætningen i 2008 faldet med kr. 461.095 i forhold til året før.

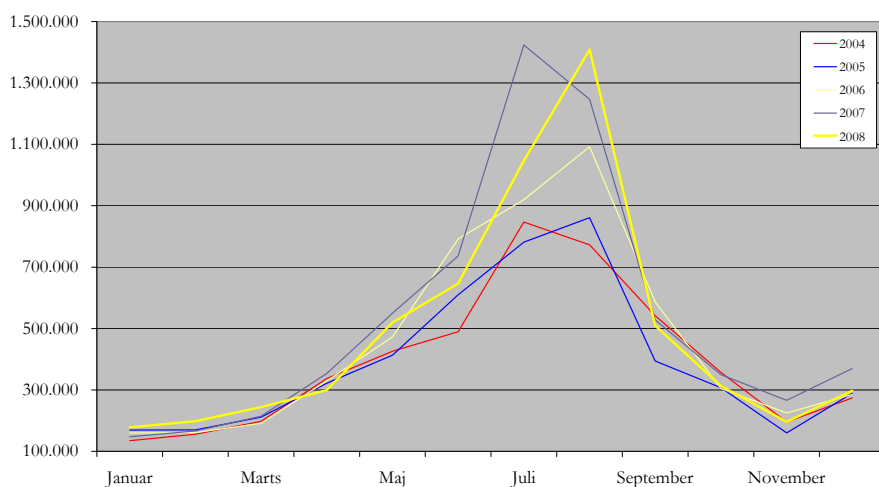

Udvikling i butiksomsetning (inkl. moms) 2003-2008

Udvikling i butiksomsetning pr. gæst (inkl. moms) 2003-2008

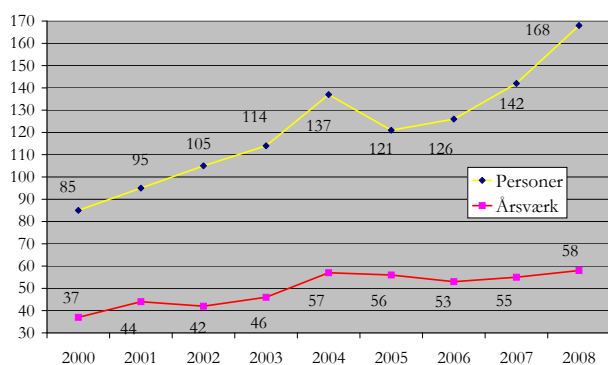
Omsætningen pr. gæst er i 2008 faldet til kr. 43,53 mod kr. 46,17 sidste år. Den faldende omsætning i 2008 afspejler nok først og fremmest et økonomisk mindre råderum hos turisterne i denne finanskrisetid.

Udvikling i butiksomsetning pr. måned 2004-2008

Personale

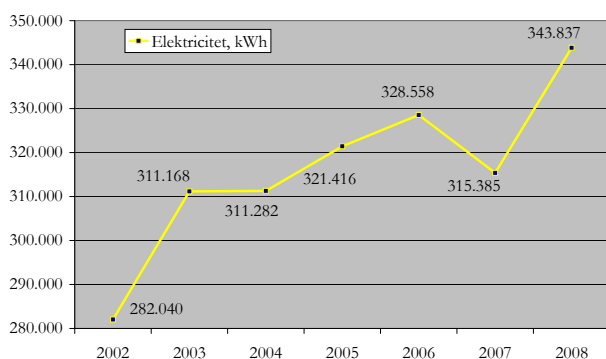
I alt 168 personer (svarende til 58 årsværk) har i kortere eller længere perioder været ansat ved Vikingskibsmuseet. Beskæftigelsen er således forøget med tre årsværk i forhold til året før – hvilket bl.a. afspejler, at der har været opgang i aktiviteterne omkring museet – især omkring Havhingste projektet. 4 personer har endvidere været tilknyttet i beskæftigelsesprojekter i kortere eller længere perioder.

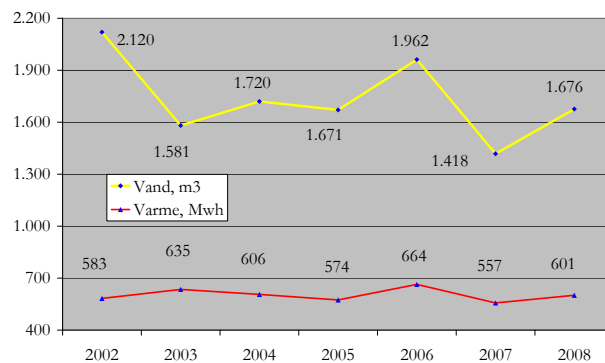
Personale, antal personer og årsværk 2000-2008

Miljøforhold

Vikingskibsmuseet forsøger gennem hele sit virke, at tilgodese miljøet mest muligt, hvorfor der til stadighed er fokus på forbruget af vand, varme og elektricitet. Der er i 2008 desværre ikke lykkedes, at mindske forbruget af alle 3 energikilder.

Elforbrug 2002-2008

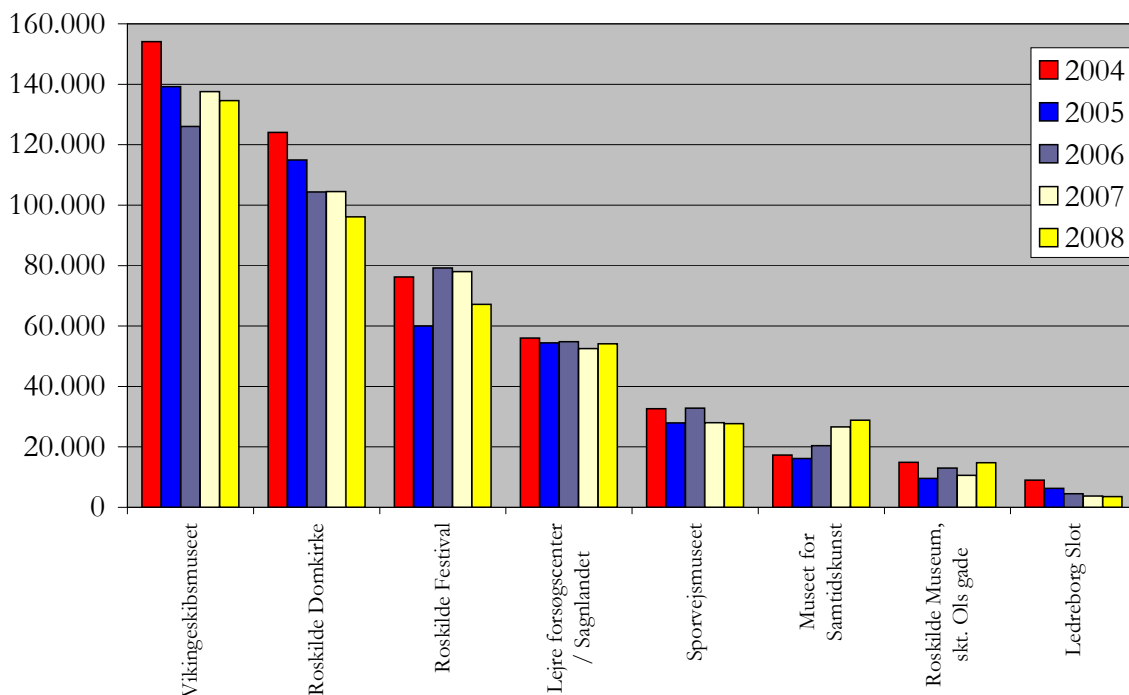

Vand og varmeforbrug 2002-2008

Tilbagebetaling til samfundet

Vikingskibsmuseet er den største turistattraktion i Roskilde målt på besøgstal.

- 35 % af VM's besøgende kommer til Roskilde alene for at besøge museet
- 31 % besøger også Domkirken og
- 29 % besøger tillige Roskilde by

Besøgstal på attraktioner i Roskilde området 2004-2008

Det kan således konstateres, at Vikingskibsmuseet ikke alene har kulturhistorisk betydning, men også har en central placering i brandingen af Roskilde som en aktiv og attraktiv kulturby.

Vikingskibsmuseets betydning for turistomsætningen i Roskilde og Region Sjælland belyses af de beregninger, som er foretaget gennem ODA samarbejdet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner). Beregningerne er baseret på oplysninger fra museets besøgsregistreringer og publikumsundersøgelser, der bl.a. viser at: 75 % af omsætningen kommer fra udlændinge; 73 % af omsætningen stammer fra endagsturister og 27 % af omsætningen kommer fra overnattende turister.

De anvendte data er blevet bearbejdet i en tillempet udgave af de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE og LINE. Beregningerne for 2008 er justeret i forhold til det aktuelle besøgstal på 134.594.

Beregningerne viser, at Vikingskibsmuseet i 2007 har påvirket turismeomsætningen med 32,8 mio. kr. hvoraf 27,8 mio. kr. lægges i lokalområdet.

Museets egen omsætning, beskæftigelse og afledte skatter og afgifter indgår ikke i tallene.

Attraktionens betydning for samfundet (ABS)

Antal ialt besøgende på Vikingeskibsmuseet	<u>134.594</u>
Heraf er	57.270 endagsturister
hvoraf	12.248 af endagsturisterne kommer til lokalområdet pga. attraktionen
Disse 57270 endagsturister, omsætter for ialt kr.	<u><u>27.170.893</u></u>
Af det samlede antal besøgende, vælger de	13.056 at overnatte i lokalområdet pga. attraktionen
Disse 13056 overnattende gæster, betyder en omsætning på kr.	<u><u>5.600.860</u></u>
Samlet set skaber Vikingeskibsmuseets 134594 besøgende en omsætning på kr.	<u><u>32.771.753</u></u>
Heraf udgør kr.	27.855.990 omsætning i lokalområdet
Vikingeskibsmuseet skaber	74 arbejdspladser
Disse 74 arbejdspladser bidrager yderligere med kr.	<u><u>11.470.114</u></u> til de offentlige kasser, i form af moms, A-skat, ATP o.lign.

Vikingeskibsmuseets betydning for omsætning og arbejdspladser udenfor museet

Af Vikingeskibsmuseets egen omsætning betales store beløb tilbage til samfundet via beskatning af museets medarbejdere, moms og afgifter mv. I 2008 beløber den direkte tilbagebetaling sig til kr. 9.400.191.

Direkte betaling Attraktion/samfund	
<i>i hele kr.</i>	
Direkte betaling til samfundet:	
A-skat, AM- og SP-bidrag	6.808.250
ATP	169.023
Salgsmoms	1.776.114
Lønsumsafgift	0
Energiafgifter netto	260.770
Ejendomsskatter	0
Økonomistyreelse	175.435
AER,AES, FIB mv.	210.599
I alt direkte betaling til samfundet:	9.400.191
Modtaget fra samfundet:	
Ordinære driftstilskud fra det offentlige	13.614.796
Ekstraordinære driftstilskud fra det offentlige	1.452.576
Anlægstilskud fra det offentlige	0
Købsmoms, netto	0
Refusion fra fleks-job ansatte mv.	1.796.559
Refusion, sygedagpenge	200.449
Refusion af energiafgifter	69.827
Øvrige omkostningarefusioner	0
I alt direkte betaling fra samfundet:	17.134.207
Nettobidrag fra/til det offentlige	-7.734.016

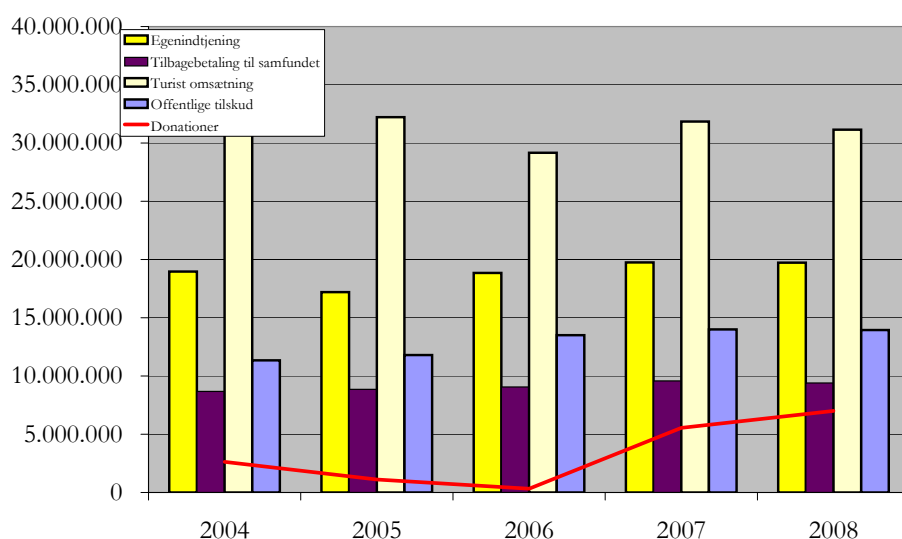
Direkte tilbagebetaling til samfundet

Af Vikingeskibsmuseets egne indkøb ligger store beløb i Roskilde Kommune eller indenfor Region Sjælland.

I 2008 beløber det direkte køb i Roskilde Kommune sig til kr. 4.297.812. Se herunder.

Attraktionens Indkøbsstruktur		
	kr.	%fordeling
Indenfor Roskilde Kommune	4.297.812	20,3%
Indenfor Region Sjælland	1.526.175	7,2%
Resten af Danmark	14.406.748	68,0%
Udenfor Danmark	943.706	4,5%
Indkøb for attraktionen i alt	21.174.442	
<i>Museets indkøbsfordeling</i>		

Samlet set er Vikingskibsmuseet således en kulturinstitution, som på mange måder giver samfundet ”valuta for pengene”.

Sammenhæng mellem egenindtjening, tilbagebetaling til samfundet, offentlige tilskud, afledt turistomsætning i Roskilde samt donationer

Samlet konklusion om museets betydning for samfundet

Vikingskibsmuseet er et vartegn for Danmark - og for Roskilde. Den internationale Guide Michelin har tildelt museet 3 stjerner af 3 mulige, hvilket angiver, at museet er en rejse værd i sig selv. Denne vurdering deles kun af 9 andre attraktioner på Sjælland: Ny Carlsberg Glyptotek, Nationalmuseet, Nyhavn, Rosenborg Slot, Roskilde Domkirke, Frederiksborg Slot og Kronborg, Statens Museum for Kunst og Louisiana Museum of Modern Art.

DTA, Danske Turist Attraktioners stjernemærkningsordning, har tildelt museet 5 stjerner. Denne vurdering deles kun af 12 andre attraktioner i Danmark: ARoS, Den Gamle By, Frederiksborgmuseet, Statens Museum for Kunst, Tivoli, Legoland, Fårup Sommerland, Givskud Zoo, Odense Zoo, Københavns Zoo, Eksperimentarium og Egeskov Slot.

I Kulturministeriets seneste rapport om specialmuseer fra 2003 placeres Vikingskibsmuseet i gruppen af museer med ”samlinger af international og national betydning, som samtidig er forskningsmæssigt meget aktive”. I denne gruppe af museer findes i øvrigt kun; Louisiana, Rosenborg Slot, Ny Carlsberg Glyptotek, Moesgaard Museum og Den Gamle By.

Lokalt ligger museet på højde med Roskilde Domkirke og Roskilde Festival, når udenlandske gæster tænker på Roskilde. Vikingskibsmuseet er således den attraktion i Roskilde, der tiltrækker flest udenlandske besøgende; mere end 70 % af museets betalende gæster kommer fra udlandet, svarende til ca. 95.000 udenlandske turister. Heraf kommer de største besøgsgrupper fra; Tyskland, Holland, England, Amerika og Italien.

Vikingskibsmuseet har i 2008 arbejdet målrettet for at opretholde og udvikle sin rolle og sin betydningen for det omkringliggende samfund; for fortsat at gøre sig værdig til anerkendelsen; og for at leve op til de forventninger, der udspringer af de mange positive vurderinger.

Dette arbejde vil fortsætte i de kommende år, og det vil i den forbindelse være nødvendigt at genoptage problemstillingen omkring svingninger i Vikingeskibsmuseets besøgstal, som beskrives i kulturministeriets rapport fra 2003: ”Som følge af Vikingeskibsmuseets store egenindtjening, er museet følsomt over for udsving i besøgstallet.... Museet arbejder målrettet mod at øge antallet af betalende besøgende. Roskilde Kommune har muliggjort forsøg med opkrævning af entré til Museumsøen gennem en dispensation fra eksisterende lokalplan”.

Dispensationen vedrører etablering af betalingsområder nord og syd for den offentlige sti. Dispensationen giver fortsat offentlig gennemgang af den øst-vestgående sti.

Særlige økonomiske forhold

I 2008 udgjordes ca. 34 % af Vikingeskibsmuseets samlede omsætning af faste offentlige tilskud. Den relativt lave tilskudsprocent indebærer, at Vikingeskibsmuseet er meget følsomt overfor svingninger i egenindtjening og donationer. For at nedsætte den budgetmæssige risiko, har museet derfor gennem en årrække opbygget en budgetmæssig praksis, der indebærer, at en del midler først disponeres, når de er tjent. Det vil sige efter højsæsonen. I praksis indebærer denne politik, at Vikingeskibsmuseet i det ene regnskabsår sparer op til aktiviteter i det følgende regnskabsår.

Vikingeskibsmuseet har igen i 2008 anvendt tid og ressourcer på strategi planlægning, resourcestyring og uddannelse af museets ledelse og medarbejdere, alt sammen for at få et bedre grundlag for at drive museet videre i de kommende år.

Fremtiden

I 2009 vil der endnu engang blive sat en række større aktiviteter i gang - aktiviteter, som vil præge Vikingeskibsmuseets arbejde i de kommende år, og som delvis er finansieret gennem hensættelser i regnskabet. Det gælder færdiggørelsen af Projekt Fuldblod på havet, som bl.a. omfatter formidling af de opnåede forskningsresultater og udstillinger om sejladsen til Irland. Her til kommer færdiggørelsen af publikationen om museets eksperimentalarkæologiske arbejde og rekonstruktionen af de fem Skuldelevskibe, samt udgivelsen af en række andre forskningspublikationer. Endelig vil det igangsatte arbejde med restaurering, modernisering og udbygning af Vikingeskibshallen fortsætte i de kommende år.

Vikingskibsmuseets Bådelaug

Det er et særkende ved Vikingskibsmuseets bådsamling, at fartøjerne holdes aktivt sejlede. Nogle af bådene benyttes i forbindelse med sejlads med publikum, og de er på den måde i særdeles aktivt brug. Andre sejles og vedligeholdes af frivillige bådelaug.

Der er dannet bådelaug omkring otte af fartøjerne i Vikingskibsmuseets samling. Det gælder de fire rekonstruktioner af Skuldelevskibene: *Roar Ege* (Skuldelev 3), *Helge Ask* (Skuldelev 5), *Kraka Fyr* (Skuldelev 6) og *Ottar* (Skuldelev 1), samt de originale brugsfartøjer: åleedrivasen *Viktoria*, nordlandsbåden *Rana*, kirkebåden *Brudpiga* og Frederikssundsjollen *Marcus Noer*. På tilsvarende vis har Naturskolens maritime linje vedligeholdelsespligt og brugsret til nogle af de mindre joller.

Bådelaugene er meget forskellige i størrelse, organisering, aktivitetsniveau og form. Fælles for laugene er, at de har en aftale med Vikingskibsmuseet om at måtte sejle i bådene mod at forestå det løbende vedligehold. I alt ca. 250 personer er med i et bådelaug. Bådelaugenes fælles aktiviteter er organiseret gennem Bådelaugenes Fællesudvalg med repræsentanter for bådelaugene og Vikingskibsmuseet. Blandt de fælles aktiviteter er f.eks. den årlige søsætning og optagning af de større skibe henholdsvis første lørdag i april og sidste lørdag i oktober.

I løbet af sæsonen sejler bådelaugene aften- og dagsture på Roskilde Fjord; nogle af laugene arrangerer også længere ture i form af sommertogter. I forbindelse med sejladserne fører laugene logbog for hvert enkelt skib. Logbøgerne indsamles år for år, og de danner bl.a. grundlag for en vurdering af fartøjernes sejlegenskaber.

I 2008 sejlede rekonstruktionerne mindre end sædvanligt. Det skyldes især, at mange af de mest aktive og erfarne bådelaugsmedlemmer også er i besætningen på *Havhingsten fra Glendalough*. Det er naturligt, at erfaringerne fra sejlads med de mindre rekonstruktioner gennem mange år udnyttes ved sejladsen med *Havhingsten fra Glendalough*. Del lykkedes dog både for *Helge Ask* og *Roar* at komme på et mindre sommertogt henholdsvis langs den svenske vestkyst til Varberg og til Læsø. Sluppen *Ruth* var også på togt til Anholt og Læsø. I september måned deltog *Geirfuglen* i træskibsstævnet ”Limfjorden Rundt”, hvor den fik en andenplads i dens klasse og stævnets vandrepokal for sine bemærkelsesværdige sejladseskaber og mandskabets håndtering i det (indimellem) hårde vejr. Se nærmere Bådsamling og værft - Sejlads.

Vikingskibsmuseets Venner

2008 var et godt år for Vikingskibsmuseets Venner med velbesøgte arrangementer og en lille fremgang i foreningens medlemstal. Ved årets udgang havde foreningen i alt 457 medlemmer, en netto fremgang på 2 personer i forhold til 2007. Museet kan glæde sig over den vidt spredte interesse og støtte for museets virke, som afspejles i medlemsskarens fordeling med medlemmer i Danmark, i det øvrige Norden og uden for Norden.

Foreningen afholdt i 2008 seks aftenforedrag:

- 28. februar holdt rektor for RUC Poul Holm foredrag om *Det norsk-danske kongedømme i Irland. Vikingernes bystater og flådemagt, 841- 1170.*
- 27 marts berettede middelalderarkæolog Felix Vestergaard, Horsens Museum, om *De store skibssætninger fra jernalder og vikingetid.*
- Ved generalforsamlingen 8. maj blev museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensens fremlæggelse af *Status for Vikingskibsmuseet 2008* aflyst pga. sygdom. I stedet blev den nye film om *Havhingsten fra Glendalough forsøgsrejse Roskilde-Dublin* fremvist på den netop indviede storskærm i Vestrummet, hvorefter Ole Crumlin-Pedersen berettede om *Langskibets historie - hvor kom skibstypen fra, og hvad blev der af den?*
- Torsdag d. 25. september berettede den nyudnævnt professor i Oslo og samlingsansvarlig for Vikingskibshuset på Bygdøy Jan Bill Omkring *fire skibsgrave - forskning og planer for Vikingskipssamlingen på Kulturhistorisk Museum i Oslo.*
- Torsdag d. 30. oktober gav skipper Carsten Hvid en beretning om *Havhingstens hjemrejse.*
- Torsdag d. 27. november gav leder af marinarkæologiske undersøgelser en *status over Marinarkæologien ved Vikingskibsmuseet.*

Foreningens formål er ikke kun at give medlemmerne gode oplevelser og oplysende foredrag i tilgift til fri entre på museet og rabat på visse af museets varer. Den skal også støtte museets arbejde. I 2008 kunne foreningen bidrage med et beløb til vævningen af et 15 m² stort uldsejl til en rekonstruktion af den største af bådene fra det norske Gokstadfund fra starten af 900-tallet, som planlægges bygget på museets værft i 2010 (se Forskning - Eksperimentalarkæologi).

Bestyrelse for Foreningen Vikingskibsmuseets Venner

Ved udarbejdelse af nye vedtægter for museet til ikrafttræden 1. januar 2007 blev det besluttet, at Vikingskibsmuseets Venner fremover udpeger tre medlemmer til museets bestyrelse mod tidligere et medlem. Det giver foreningen en meget forpligtende rolle i forhold til museet, og bestyrelsen har efter grundige overvejelser i efteråret 2006 indstillet foreningens formand Leo Bjørnskov og næstformand Poul Holm samt TrygFondens direktør Gurli Martinussen hertil.

På foreningens generalforsamling 8. maj var fire medlemmer på valg, Niels Bentsen, Gert Hovald, Poul Holm og Leo Bjørnskov og indstillet til genvalg. Generalforsamlingen fulgte bestyrelsens indstilling og den nye bestyrelse ser ud som følger:

Formand Leo Bjørnskov (foreningens repræsentant i museets bestyrelse)

Næstformand Poul Holm (foreningens repræsentant i museets bestyrelse)

Gurli Martinussen (foreningens repræsentant i museets bestyrelse)

Ole Crumlin-Pedersen (sekretær)

Niels Bentsen

Erling Bondesen

Gert Hovald

Troels Nielsen

I sommeren 2008 tiltrådte næstformand Poul Holm som Academic Director på Trinity College i Dublin. Vikingskibsmuseets Venner afventer valget af en ny rektor for RUC før Poul Holms afløser i foreningen vælges.

Årsberetning 2008

© Vikingeskibsmuseet i Roskilde, 2009

Redaktion: Tinna Damgård-Sørensen, Claus Christiansen og Mette Busch

Fotos: Werner Karrasch, Jørgen Dencker, Erik Jochumsen, Morten Johansen, Mikkel H. Thomsen

Layout: Mette Busch

Vikingeskibsmuseet i Roskilde

Vindeboder 12

DK – 4000 Roskilde

Tlf: 46 300 200

Fax: 46 300 201

e-mail: museum@vikingeskibsmuseet.dk

www.vikingeskibsmuseet.dk

Omslag:

Forside: Vikingeskibsmuseets marinarkæologer under opmålingen af vragdele ved Melby, Nordsjælland.

Foto: Morten Johansen

VIKINGESKIBS
MUSEET